

VILÁG

Megjelenik e politikai, tudományos és művészeti lap minden héten kétszer: Szerdán és Szombaton. Hivatalos tudósításokon kívül, hírlója közül minden hirdetőment, egy ötös - szelvet sorától három krajczárért pengő pénzben.

Előfizetheti helyben a szerkesztő-hivatalban (Uri-utca 45. sz. alatt, 1. sz. emeletben), félév postán 6, különben 5 ezüst forinttal; az országban minden — azon kívül csak a bécsi os. kir. fő - postahivatalnál Bécsben.

Nem-remédezők kéretnek az Intézethez. bórmentesen küldeni közlési két

Minden közlés „a Világ szerkesztő-hivatalának” cím alatt kéretik beküldetni.

Tartalom.

MAGYARORSZÁG ÉS ERDÉLY. — Kinevezések. Nyugalmasz. Halálhír. Kereskedésünk (III. Keleten.) Hirlapi esztalanságok. Püvrosi hírek. — Pestbudai hangász-egyesület második műelőadása. — Pesti Leopoldvásár. — Tudósítások: Pest, Borsod és Veszprém megyékből. — Pozsegai levél. (A báni beiktatás Hír. Casinosták. Gaj.) Ersekújvárott kisdudóvó intézeti társulat alakul. Magyar partvidék. (Ferenéz Károly mulatozása Fiumehán.) Kereskedési hírek. — Politikai fejtegetések (II. Magyar földbirtok és osád.) Hirlapi kalászkok.

KÉLFÖLD. Ausztria. — Nagybritannia (Feszültség Anglia 's Franciaország közt. Oroszország befolyása a kínai háborúra. Az Examiner a chartisták fonák eröküdeséről.)

TÁNCZA. Römer. Könyvismertetés. Almanachjaink. Ismét egy jelenet az angol-chartistai gyülekezetből.

Hivatalos és magány-hirdetések. — Gabonaár. Pénzkelet. Dunavízjárás.

Magyarország és Erdély.

A nagy magy. kir. udv. Kamara a marmarosi k. kamr. igazgatóságán udan alapított erdész-actuariusi tisztségre Tokschmann Lajos, beszercezi kerületben feketevízi erdész; továbbá a Tiszaujvákon megürült kamr. számlartószágra Maholányi Tamás eddig vásáros-naményi kamr. ispánt; végre a szentandrási kamr. kasznárságra Joannovics Szilárd helybeli kamr. felügyelői tisztségre alkalmazta.

Tartsa János, erd. kir. kincstári lajstromzó saját kérelme következtében több mint 41 évi hű és munkás szolgálata tekintetéből egész évpénzét megtartva érdemlett nyugalomba helyeztetett.

Halálhír. F. hó 18kán reggel hét és fél óraker szenderült jobb létre főt. Bogdányi Károly ur, veszprémi kanonok, és apát, a püspöki Lyceum igazgatója, és több megyék táblabírája, hirtelen történt tüdőszélhűdés következtében. Épen a templomba ment reggeli ájtatosságát végzendő, 's a léposón elszédülvén, ki vezetett a templom tornáczába, honnan halva vitetett haza a jámbor pap. Nyugodjanak békével hamvai!!

Kereskedésünk.

III.

(Keleten.)

A keleti tartományokkai kereskedés oly nagyfontosságú Europa nemzetekre nézve, kiknél az ipar minden neme virágzásban áll, vagy annak indult, hogy azt védokozni egészen fölöslegesnek hisszük; mert nemcsak az európai politikai hatalomnak egyensúlyban tartása miatt van Europa a keleti ügyekre nézve néhány év óta kisebb-nagyobb izgásban; 's nem is azért féltik a szabadabb alkotmánytal bíró nyugati országok a török birodalmat az éjszakai óriás tulnyomó befolyásától, vagy épen foglalásitól, mintha annak népei szabadságának érdeke foglalná el lelkeket, koránsem; a keleti fokhelyek azok, mellyek szabad vására ösztönzi őket közvetlenül a nagy részvétre, mellyet nálak palástozatlanul szemléltetünk! „Fényes jövőndő nyilik Aziában ama nemzeteknek, mellyek meg fogják tudni érteni egész fontosságát azon viszonyoknak, mellyek az európai kereskedésnek keleten újabb alapját vetik meg!” — mond egy francia író a syriai kereskedésről tett jegyzeteiben, mellyeket a belga gyár-műpárosok és kereskedők figyelmébe ajánl, intve őket: ne hagyják magok előtt elzártni ama kereskedési utat, mellyet Syrián keresztül Nagybritannia magának kelet felé egyengetve készített.

A VILÁG TARTÓZÁJA.

Römer.

El nem mulaszthatjuk Bécsben ez évi Julius 30kán elhunyt egyik jeles hazánkfi életét főbb vonásiban érinteni, mint oly férfit, kinek jelleme példányképpül szolgálhat a műipar mezején fáradozó honfiainknak; mert azt tanúsítja, hogy az égtől nyert lelki adományok czélszerű fejlesztése, 's tehetségeink önszorgalom általi illő kiképzése, főleg, ha kitartó, állhatatos akarat és ingatlan szilárdság edzik meg működéseiket, hihetlent teremthet hazánkknak az önálló műiparra nézve még különben is oly igen parlag térein. Ily férfiak alkotó cselekvényei nemcsak a testületnek, mellynek tagjai, hanem az összes hazának is diszélül szolgálnak.

Kis-enyitkei Römer István László Nagy-Sárosban született 1788b. Atyja vagyontalan volt. A gymnasiumi pályát 14 éves korában S. A. Ujhelyt végezte. Miután 1805ben gyakorlati tanévein is töltött egy ottani gyógyszerárban, Kassán a philosophiát hallgatta. Húsz éves korában Bécsbe ment pénz 's a német nyelv ismerete nélkül. Számtalan nélkülözések közt sanyargott itt egy ideig, — de lélekereje győzött. Fő foglalatossága a német nyelv tanulása volt. szük élelmét magyar irományok éjenti másolásával kereste. Majd gyógyszerári szolgálatba állván, az egyetemnél a gyógyszeri tanpályát végezte, 's 1814ben a gyógyszerészet mesterévé avatott, napi foglalkozásában pedig kitűnő szorgalommal jeleskedett. Még 1814-ben nőül vette Langen Jozefa báró kisasszonyt. A nemskára elhunyt napjáról reá maradt néhány ezer forinttal hazájában gyógy-

Mi azonban, kik nem tudjuk magunkat oly kedves álmakba ringatni minügyeink folyama iránt, hogy már maholnap arany almákat szedhessünk a fákról, mellyek magvait mi vetettük — vagy vetjük, megvalljuk, a sors különös kegye nélkül, mellyet fölünk még csak nem is sejtethető politikai összefüggések fognak talán áraszthatni késő unokáink fejére, nem képzeltünk, nem reménylhetünk fényes jövőt kereskedésünknek — kivált a messzebb fekvő — keleten, habár a török birodalom maga épségében fenállhatna is: mert kivéve az alduai fejedelemségeknek velünk határos részeit, mellyek igenis csekély, 's még saját szükségink fedezésére sem elegendő készítményinket felvásárolnák, ezeken túl árunk, bármily neműek legyenek is azok, kedvező vásárt alig fognak találni, ama végtelen concurrentia miatt, mellyet ott tapasztalniok kellene! Orosz, angol, francia, német és belga árúkkal mint fog versenyezhetni a magyar mű- vagy gyárkészítmény azon piacokon, mellyeket a mondottak előttünk jóval elfoglalának? 's mikint fogná azokat onnan kiszoríthatni, a legmegfeszítettebb igyekezet mellett is, ha míg mi porszemcséskök gyanánt viszzük a miénket, ők árkont özonlendik el övéikkel azokat? ha kik abba hisznek, hogy Nagybritannia önterhe 's kifejlett műiparának óriási nagysága alatt összeroskadva, nem fog soká ott versenyezni; gondolják meg, hogy ha jós érzetök nemskára teljesednek is — mit mi nem hiszünk —, ott van az ifjuerosz orosz, ott a fürge francia, ott a munkás németalföldi és ott leend maholnap a kitérő német, ki mindezekkel lankadást nem ismerő fáradtsággal 's lelkesedéssel küzd, 's kivel mi ébredzök, mi kezdök, versenyezni alig, sőt nem is foghatunk!

Nem feledve a hajdani Tyrust, nem Velence 's Genuának keleten egykor játszott fényes szerepeit, meg akarunk győződve lenni a fölül, hogy a nemzetek végétét intéző gondviselés bölcsesége egykor azon szerep vitelére szólítandja a magyart, mellyet vittek előbb a mondott városok, 's visznek ma nyugat hatalmas országai. E szerepet azonban a korlátolt emberész valamint előre nem láthatja, úgy bekövetkeztetésére a gyöngye emberész nem képes; 's azt csak azon alig sejtethető conjuncturák, mellyekről főnebb emlékeznünk, fogják meghozhatni. Mi, ha ugy intézzük el a jelen ügyeit, hogy azok sejtethő, de nem látható fonalaikat meggondolatlanul szét nem vagdaljuk, megtettük kötelességünket. Fürge méh legyünk mi, kik a jelenre 's legközelebbi jövőre czélszerűleg úgy munkáljunk, hogy a távol jövő mindig készen 's alkalmasnak lelje helyzetünket a jelentőségeseb szerepre, ha arra a sors felhivandna.

Ezeket csak azért hozók fel, hogy emlékeztessük némelly melegebbvérű, szópálmú publicistáinkat azok szomorú helyzetére, kik távolba kapkodva az aranyalmákért, széttiporják a közel nyertes gyümölcsöt, mellyet a velünk növekvő fa képes nyújtani!

'S most visszatérve tárgyunkra, miután nem tudunk kedvezőbb kilátást mutatni gyár- és műkészítmő-

nyinknek keleten: lássuk, mikint állhatnók ki a versenyt természetnyinkre nézve?

A dunamelléki tartományok azok, mellyekkel érintkezünk k e l l i t t közvetlenül; az angolok, francziák, 's olykor az olaszok is, pedig azok, kikkel érintkezésbe jöhetünk — termékeinkre nézve. A szerbek, oláhok, moldvák és törökök, valamint általában az egész kelet, nem szorul gabnánkra; Oláhország kivált e nembem annyit természet, hogy kivitele nemskóra felérend Odeszáéval. És itt fekszik kulcsa az orosz-szulnai elzatonnyosítási politikának, hogy Oroszország t. i. át kezdje látni egykori nagytelekűsége vagy illusiói következményét, 's miután Brailowot egyenesen meg nem ronthatja, dolgozik — habár csak nemlegesem is — a Duna torkolatánál, hogy az utat e hatalmas folyamra nehezítse, vagy végre még el is zárja! — Mi már egyéb természetnyinket illeti, marhájak, 's dohányuk van; gyapjok, viaszuk aránylag több mint nekünk, 's boaraikat a muszka örömebbé teszi, mint a miénket — a tokait talán kivéve, de mellynek vásárát, mint hegyaljai gazdáink sajnosan érzik, a Syberia számozott gazdag lengyelekkel együtt tartományból majdnem teljesen kitiltotta!

Egyébiránt ezt nem tekintve is, figyelmet érdemel azon körülmény, hogy e tartományok most levén szabadságra fejlődésök korszakában, politikai helyzetök nem nyújtja azon állandó biztosságot, melly a kereskedési viszonyok szilárdságának, 's így a kereskedés tartós virágoztatásának is legfőbb kelléke. Jelen 's jövő politikai állásukra nézve tisztában még önmagokkal sem lévén, azon felül két — mondhatjuk egyformán — despoticus kormány szeszélyinek, magastervezetű számolásinak kitétetve, vésárai koránsem tekinthetők olyvakul, hogy azok egyhamar kedvező sikert ígérjenek. 'S ha majd kifejtettek 's a még mindig hatalmasnak hitt padisák örködése alatt, vagy egészen függetlenül (?) szabadszellemei institutióikkal élve, oly állásra vergődtek, hogy a kívánt biztositókat a tözsérkedésnek megadhatják: vajjon ekkor mi leszünk é a választottak, kik az említett concurrentiát műkészítményekre nézve kiállhatjuk, 's termékeinket sajátjaikkal versenyre tehetjük? avagy nem lehetséges, sőt nem hihető-e, hogy kiküzdve az átalakulás nehéz harczeit, 's legyözve a fejlődésök és haladásukba gördült akadályokat, velünk az ipar minden ágaiban lépést tartanak, 's így bennünket teljesen nélkülözzenek?...

De majd azon idegenek, kik e tartományok fokhelyeit látogatandják, fogják megvenni azokon a mi termékeinket; gondolandja egynemelly hazánkfi? — Szép remény! Epen oly alaptalan, mint a milly kecsgető! Az oroszoknak semmink sem kell, mert mindene olcsóbb, 's borunkat, ha majd inyére lesz, megveszi. A szállítási költségek a már magokban hason árú, vagy drágább cikkeinket drágábbakká teendik azon fokhelyeken, hol hasonló odaválókat szinte lel a külföldi vevő, 's hacsak az áru minősége — de mellyre hogy ügyeljünk, még sokára lesz! — nem szerzendevőket, az árkülönbség pedig csak távolítani fogja

Wiedenen létesült ingyenes gyermek-kórház, mellyet majd egészen saját költségén alapított. — Ö a szerencse kedvezése közt is folyvást buzgósággal emlékezett meg a mindenhatóról, ki egykori sanyarú sorsát oly kedvező fordulattal megáldotta. Benne a műipar fáradozó cselekvésű képviselőt, rokoni 's baráti öszinte barátot, a szegények részvevő gyámmokot vesztettek. Emlékezte még soká viruland számosak keblében.

Ha meggondoljuk, hogy műiparunk felvirágzásával számtalan hasonló, de eddigelé szunnyadozó tehetség ébredendhet életre 's cselekvőségre, hogy számosan fogják magokat közölni 's köztünk a kiképezettség hasonló, 's magas fokára is felküzdhetni, kiket, ha fejlődésüket egészen hazajoknak, 's hazai intézeteknek köszönhetendik, mi is egészen miénknek nevezhetendük: újabban is föl kell merülni lelkünkben azon rég ápoll hazafii ohajtásnak: vajha minél előbb láthassunk műgyetemet emelkedni honunk határain belül, mellynek növendéki méltán versenyre léphetnének a külföldi itaival, 's mi büszke önértettel mondhatnók: ők nemcsak testi, de lelki létüket is e honnak köszönik!

Könyvismertetés.

Lelki énekek. Albertini után. — Nyomatott Pápan a reformált főiskola betűivel. 1842. (Csupán Geibel Károly bizománya, 's általa megszereshető. Finom velinpap, nagy 12edr. XX. és 435 lap. Ára csak 36 kr. pengőben).

Ne riadjon vissza az olvasó, hogy politikai lap hátsárain földön-túlra irányzott foglalatú munkának ismerte-

azokat. — A feketetenger orosz kikötőit e helyütt említeni sem akarjuk, több ízben levén másoktól, de általunk is felvilágosítva honfaink aziránt, hogy a mi kereskedésünknek azokban rózsza nem nyílik! — Az angolok gyapjunkat nem usztatandják át a Dardanellákon, midőn Hamburg közelebb 's biztosabb utat nyit; gabnákat, repeczénket, fánkat — 's ha akarnók, ma holnap kenderünk 's borunkat is — szinte közelebb találja az ádriai partokon. Ugyanez áll dohányunk- 's lisztünkre nézve is Franciaország és Brazília tekintetében!

Igy vélekedünk mi keleti kereskedésünkre nézve, 's azt hisszük, nem olly távolak az adatok, melyek meggyőződést szülék kebleinkben, hogy azokat ama honosink, kik inkább valót, mint álmakat szeretnek, át ne lássák. — Azonban csalódhatunk; 's mi ohajtanók azt legforróbban, hogy találkozzék, ki bennünket arról, hogy keleteli kereskedésünk dús sikert nem biztosítani, de csak ígérni is képes volna, meggyőzhessen.

Pesti Hirlapi csintalanságok. II.

Mióta folyó évi augusztus 24kén a „Világ” 68dik számában a Pesti Hirlap néhány pajkosságát „saját ifjui vidámságukban” bemutattam az olvasónak, azóta a sokféle gazdasági foglalatosság nem engedé ezen „csintalanságok registraturáját” folytatnom. Pedig sohasem lettem volna anyag szűkében, mert erről a magyar progressisták vezére „vezérezkikei, vezérelvei és vezérgondolataival, szóval: özsves vezéri szerepével” folyvást, és bő mértékben gondoskodott. De megvallva gyarlóságomat, nem győztem volna a roppant munkát. Most már tágulván kissé a földmívelés gondoljai, visszatérek előbbi foglalatosságomhoz. A földet hó lepi, melynek hidegsége progressistáink meleg buzgalmával, olly merő ellentétben, fejezsége szándékaik 's eszközeik tisztaságával, olly merő összehangzásban, könnyen olvadhatósága pedig kebleik érzékenységével olly szép hasonlatosságban van!

A journalisták azon neme, melyhez tartozik a Pesti Hirlap szerkesztője, igen jól volt egy időben jellemezve, midőn az mondatott róla, hogy „előbb ugyan megtevéstől az elméket, 's úgy azután a vezedelmes tévedés részére az indulatok gerjedelmét használja.” De ki volt felejtve abból egy nevezetes sajátosága az e nembeli journalistáknak. Ertem itt azon színházhozsi modort, azon pathoszt, azon nagy felekéretit, szóval azon ugynevezett teketóriát, melylyel az ilyenek nagy és kis ügyeket üznek, és rendszerint működnek. Minthogy a „magast a nevétségéstől csak egy lépés választja” (du sublime au ridicule il n'y a qu'un pas) természetes az ilyen színházhozsi modornak bizonyos elfajulása, eltorzulása, mit a német igen jellemzőleg „Coulissen-Reisserei”-nak nevez, 's minek sajátosága az, hogy a tragicumból és seriumból tulzás által comicumot csinál. Jó színházaknál, és hol izléssel bír már a közönség, az ilyen Coulissen-Reissereit nem tűrik, sőt fenytik. Például a bécsi jobb színházaknál a szerepéből kiesőt, az extemporisálót, a rendőrség be szokta zárni. Megtanítván rá a „Fővárosi újdonságok írója”, hogy nálunk rendőrség, közel két évi sovargásai daczára, még nincs, igen jól meg tudom érteni, miért nem történik ez meg

nálunk, és miért kell, hogy az ilyen szerepből kiesések, mik itt nem egyebek csintalanságoknál, legalább regisztráltassanak, a mi sine nobis de nobis helyt foglalhat. Illyen „ex serio comicum” midőn a „férfiasan szólni, és ha kell tenni” tudó, kiesvén a hősi szerepből, lerúgván lábáról a cothurnust, egyszerűre félni, és szerény lenni kezd. A zágrábi tisztválasztás folytában, ilir mozgalmak, magyar nemzetiség veszélye, északi óriás armánykodásai, kanesuka, knut, és Sziberia azon jelszavak, mikkel ijesztetik a közönség, leginkább azok által, kik azelőtt kevélyen szóltak, és ugyancsak felkötötték a kolompot. Mintha bizony a jó, és szent ügynek ezektől, és nem sokkal inkább pártolói túlbuzgalmától, és az „eddig és nem tovább”-at megtartani nem tudók hevétől kellene félni! — A felelem után jó aztán a szerénység, melyly a magyar nemzetiség azon nagyszerű biztosításában nyilatkozik, hogy mi, ámbár koránsem akarjuk a horvátokra tolni nyelvünket, de azt csakugyan megkívánjuk, hogy a horvát vmegyék egy magyarul tudó jegyzőt tartsanak, ki velünk magyarul levelezen! mit mond erre dr. Ljudevit Gaj, a ki inultima analísi csak ollyan remek Coulissen-Reisser ilir modorban, mint a milyenekkel birunk magyar modorban, de a kinek az ilir ügy csak azt fogja köszönhetni, mit a magyar ügy köszön túlbuzgóinknak, t. i. megfontolásnélküli — hiszen fontolva haladni*) nem akartok, — megakadást. Tessék! Ez szép kezűlet józan rendszabályokhoz. Csak az mérközhetik jó siker reményében a veszélylyel, ki nem fél, de annak szemébe nézni bátor.

Nem valódi csintalanság-e, midőn a szerénység e szilárd hősei kiáltják azután a fontolva haladók „ingátog” osztályának füleibe a következő leczkét: „fontolgatásokat hosszúra ne nyujtsátok”, biztatván őket, hogy majd ha mozgás által megerősödött inaik közelebb viszik az elősereghez, akkor a közvéleménynek mindenható ereje oltárt emel számukra IS. Gyönyörű vizgatás, melyet szívből köszönünk. De az ISben pajkosság van uraim, mert ezzel azt akarjátok mondani, hogy nektek már emelt a mindenható közvélemény ereje oltárt. Tessék! másodsor. Látjuk az oltárt, látjuk a tömjént párolgani, szaga nem legjobb illatú, füstje homályba borítja szeméteket, de úgy vesszük észre, mind három — tin művetek.

Legközelebb Esztergomban és Nyitrában cortes-sel, Zemplényben cortes nélkül bukott meg a nemesség háziadóbani részvételének ügye. Ha a még hátrálvó fekete leveket felgondolom, el kell szomorodnom, és szükséges bosszankodnom azon, midőn egyetlen egy „fontolatlan haladó” sem akad még, ki keblébe nyulva elmondaná a mea culpa-t, és bevallaná

*) Ezen kifejezés néhány jó, és igen sok rossz tréfára adott már alkalmat. Legújabbban a Hírnök szerkesztője is Századunk 87ik számában neki ugrat a fontolva haladóknak — Hírnöké — ide figyelmezzünk — ki ezéger gyanánt nagy betűkkel oda szokta nyomtatni lapja programjába „a trónt, oltárt, alkotmányt meg gondolt lépesónkintit” előhaladást, melyly jelszavakkal, az igaz, a daguerreotyp szerzőjének cikkei nem voltak összehangzásban 1841ben. Azóta ismét változott a szín, — most ismét változik, talán, mert közlget az előfizetés. und es ist faul in Dänemark.

tésével találkozik. Az ember nem csupán e földnek polgára hanem polgára egyszersmind az égnek. Ha tehát e föld polgárviszonyainak ismertetését 's fejtegetését tárgyzó iratok 's működések nyilvánítására folyóirataink mindenfelől tárvák: legnagyobb egyszáltság, bocsáthatlan következetlenség volna elzárkózniok ollynemű közlemények előtt, melyly az embernek fősőbb polgáriságát ébresztés 's ápolni képesek. Veszedelmes volna ez kiváltképp napjainkban, az ál-világosultság 's erkölestelen szabadelműség által tév-utra vezérelt politícai nézetek uralkodásának idején; mert bevágatnék az ut, melylyen a vallástalanság harapózó metyélynék gyógyszernek nyujtathassanak. Vajjon ki az, ki emberi rendeltetésünk dicső fogalmához főküzdve, legbensőbb fájdalomat ne érzett volna keblében azon ellenséges állás miatt, melylybe hivatalan nép-izgatók, 's népboldogítás ürügye alatt saját alacsony érdekeikért az armányok minden fegyvereivel küzdök, a külső embert a belső emberrel, a föld polgárát az ég polgárával, politíciát a vallással, minden áron ellentétbe helyezni akarják. Hadat üzennek az Isten törvényeinek, hogy biztosítsák az emberieket! És reményleni tudnak a lelki vakágban nyomorgók, hogy törvényeik, melylyeket istentagadó kebellet esztelenül alkotnának, fön fognának állhatni, 's boldogítandának az emberiséget még akkor is, midőn amazokat megdöntendették. Illy örfjögök minden nemzetközt támadtak koronkint. Boldog volt a nép, melyly nemzeti esabításainak hitelt nem adott, 's porba nem tapodá Isten iránti kötelességeit, hogy földi jogok birtokába juthasson. Boldog e hazának népe is, melylyek kebléből nem törülheti ki egy tollvonással fensőbb kötelességeinek érzetét a politícai esabítók hit-rengelő keze. Boldog,

melly föltt Istennek választottjai képen polgárszeretettel örködnék nagy hivatásu szellemek, 's erőt és bátorságot ihlenek belé, hogy ellenállni tudjon 's akarjon a csabításoknak, melyly kigyó-alakban, vágy-izgató igéretekek akarják eltántorítani kettős polgárisága szent ösvényéről. Illy örszellem éber munkálkodásainak gyümölcsét hisszük itt bemutatnani a közönségnek, melyly sejtésben a munkának illy irányzatú tartalmán kívül még — 's főleg — az által is megerősítettünk, hogy annak ajánlatát es. kir. Föhgasszony Mária Dorothea, Fönséges Nádorunk hitvese, elfogadni kegyeskedett; ő, ki hon-anyai érzelmektől bensőleg áthatva, védszellemi készséggel nyujt gyámkezet mindenhez, mi által a hazának boldogsága 's polgárainak erkölesti nemesbülése, közvetve vagy közvetlenül előmozdítatik, ő, ki az inséget és nyomort tudva is olly számtalanszor, titokban pedig még többször mentő angyalokint gyuhitette, 's a test szükségét által elzsbbszított léleknek új erőt, új hitet és reményt nyujtott mind azok iránt, kik embernek e földön legsúlyosb viszontagságai közt is enyhet 's vizgatást adhatnak. 'S ezeknek élesztése, ápolása és szilárdítása eszközeül nyujtatnak im e lelki énekek, istenfő családoknak házi áhitat 's vallási épületesség előmozdítására, olly igen jutalmas áron, hogy a megszerzésnek ezen igen nagy könnyebítése ismét csak a Fönséges hölgynek pártfogói kegyét idézi elmenkbe; olly kegy, melylyben vallási érzelmeiket ápoló esekélyebb vagyonu keresztyény leginkább részesülhet. — Hiszzük is, e becses műnek minden valláskülönbség nélkül, de főleg protestans hazánkfiak közt, számos vevője találkozzék, hogy előmozdítva legyen a nemes cél, melyly annak magyarra áttételével és kiadásával magas-

kegyetek csintalankodásainak következesit. Ez kevés bona fides-re mutat. El volt pedig mondva a „Világ”-ban, hogy Magyarországon jelenleg még csak a mivelt osztályok egyesítése által valósíthatni a haladás eszméit, és így nem kellett volna ezek egyikére jó formán „rá riasztani.” Ezt prédikálja nektek Széchenyi Istvánunk is, kit vezérezkikben magasztalni igen, de ki ellen elvekbén, és cselekvés-módban pert indulnak folytatni kegyetek, pert, melyről jól van megírva, hogy az a hálátlanság pere lenne az érdem ellen.

E riasztás, e mindennek egyszerre megpendítése, mindennek felturkálása, minden érdeknek felbizgatása, e viszketeg mindent egyszerre megenni akarni, mindennel mérközni, harcokat kezdeni egyszerre minden felé, de omni scibilli disseralni, az egymás utánra nem figyelni, előzmény nélkül várni következesit, fő és kis nemesnek, papnak, polgárnak egyszerre neki rugtatni, ez, és több efféle sokat értott két év alatt a haladás ügyének. Pedig nem hijányzott a mérséklő és csilapító intés, de a gyermek csintalan, és mint Horáciz mondja: monitoribus asper.

A Pesti Hirlap értekezései a majoratusokról olvasottságot tanusítanak, de a sokoldalúság hijányzik belőlök. A kérdés democratiai szempontokból és elvekből vitatattik és fejtetik meg. Mellözve van az aristocratiai szempont, és ennek összefüggése a z alkotmánynyal, mellözve tehát a historiai basis, és a fenálló körülmények józan felfogása. Pedig itt fekszik a kérdés veleje. Az illy vitatás szerzője elveivel igen következetes és mulattató, sőt tanuságos is lehet, de nem lehet a tárgy érdemére nézve eldöntő. Az elvekre nézve kellene előbb tisztába jöni. A ki democratiasalni akarja a magyar alkotmányt, ki köztársasági szerkezetekkel körözött monarchiát (monarchie entourée d' institutions républicaines) akar, annak szájába még azok, miket elmondani hallánk, legszöbben illenek. De a Pesti Hirlap szerkesztőjének szájába, ki monarchico-aristocratico érzelmi-nek annyiszor adta jeleit, ki az aristocratiáról legjobb véleménynyel van (166. sz.) és azt vezérezkikei által a nép szemében emelni olly igen törekszik, szerepéből ennyire kiesni, mégis csak igen különös pajkosság. Hiszen ez oda mutat, mintha a tudós szerkesztő a magyar alkotmányt francia szellemben akar-ná reformálni, vagyis az aristocratiát, mint statushatalmat nélkülözni. Mert mondjuk ki tisztán, eltörölni az ösiséget, a birtok-képességet kiterjeszteni nememesekre, meg nem engedni fekvő birtokaik biztosítását a családoknak jövendőre, a létező majoratusokat pedig bizonyos idő mulva szinte megszüntetni — mindennek összevéve (pedig mind ez ohajtatás mind e nyé b c o n s e r v a t i v i n t é z k e d é s n é l k ü l m i l e s z k ö v e t k e z é s e , h a h i t e l t ö r v é n y e i n k e t h o z z á g o n d o l j u k , m e l l y e k e t a b i r ó i z a l o g m o s t a n i s z e r k e z e t é n e k m e g s z ü n t e t é s e , v a g y m ó d o s í t á s a a t t a l s z i g o r ú b b a k k á t e n n i a k a r j á t o k ? A n e m e s i f e k v ő b i r t o k i g e n n a g y r é s z é n e k , n e m n e m e s i k e z e k r e l e n d ő á t m e n e t e l e . E z e n e r e d m é n y t a g a d h a t l a n . M á r m o s t m i a n n a k t o v á b b i k ö v e t k e z é s e ? T e r m é s z e t e s e n a z , h o g y a s z ü l e t é s i a r i s t o c r a t i a , — m e l l y a l a t t é n n e m a f ő r e n d i t á b l a t a g j a i t , h a n e m a z e g é s z n e m e s s é g e t e r t e m — t e t e m e s f ö l d b i r t o k r a t ö b b é n e m t á m a s z k o d h a t v á n , m a g á t h a s z o n n a l , é s s i k e r r e l m i n t

keblüleg szándékolttatik: a föld polgárait az ég polgáiraivá nemesíteti!

Almanachjaink.

Lapok, melylyeknek közvetlen földadata literiai v'szo-nyaink föltt éber szemekkel örködni, az irodalmi termékekkel lehető gyorsasággal megismertetni, irányul a közönségnek, és bírálni — irányul az írónak: egy idő óta nem ritkán szunyadozást bizonyítanak az által, hogy némely munkákat épen nem vesznek észre, másokrul pedig csak nagy későn szólnak; mert az egyszerű megemlést, miképp ez vagy amaz a munka közelebb (habár féllyel korábban) megjelent, valódiilag ismértetésnek nem is vehetjük. E lapok hasábjain egyáltalán nincs helye bíráltnak; tehát csak ismerteti fogom almanachjainkat, ismertetni röviden, egész igyekezetem szerint azonban igazságosan. Mint előszer megjelentem bemutatam 2) a „Pécsi Aurora”-t melylyek föltünését egy örvendetes jelenetnek ohajtanám tekinteni arra nézve, hogy hazai literaturánk nem szorítkozand Budapestre, hanem különféle vidékein hazánkunk gyűlpontot képezve működendik olly városokban, melylyeknek lakossága már magában-veve is tetemesen képes lesz gyá-molítani részvéte által az irodalmi vállalatokat. Vannak ugyan a zsebkönyvben gyengébb darabok; de ollyan egy sincs, melylye határozottan kimondhatónak vélném a roz-szalást, ennél fogva bátran hisszükajánlhatni mind azoknak, kik a honi elmeszülemények megszerzése által az iróimun-kásság körét tágítani 's az értelmiség sugarát a homályon diadalmaszkodtatni ohajtják. — A zsebkönyvet egy, meg-lehetősen talált 's művésziileg dolgozott aczélmetszvény

statushatalom és nem a nem változékony érdekeket képviselő landósági jelvégre egészen részben pedig mindennek. Az alatt a ban nemzetes mek vegyülenek és természetesen működik, az eddigi ország (Ekkor chia és dem szüntelen har miltelndes) el „a mérleget a nésztől egyirán illy harc m leendene nálu. Az átalakulás jó siker valószínűsítetik, az sük, hogy az most a főrendi eratiához köz helyt t. i. az a viseltetése ált gába fel, hanem átmen lánosan. Enne democratiai al is a képviselő eleterős igazs tást kell ezen nunk, mely deltetésöknék. szetesen az elemes erőre tekintettel a s — de azon e már, vagy m és ha szükségé módosítani, e je, és hatás Alkalmazva n gyetek f e n t tartom nem fo azok összevév ések által n határos és é térről elseprik kényuraság n chansons) mi chia, vagy k (temperé par francia mona nem? Ha ez tatis szabályá ják ki, és eze den vitatás sz e cselhoz veze lenben akarj

stathatalom nem conserválhatja többé; üres címét, és nem a nemzeti vagy legtetemesb, és legkevésbé változékony részét, azaz a földet, és ehhez kapcsolt érdekeket képviselve, sajátjaiból kivetkezve, állandósági jellemét elveszti, befolyása csökken, és végre egészen megszűnik; üres címet mondám, mert hiszen résztvevén ő is a közterhekben, közhivatalt pedig mindenki viselhetvén, előjogai úgys megszűnnek. Azalatt a közép-rend (melly nem fog azon arányban nemzetesedni, melly arányban bele külföldi elemek vegyülendnek) 's a democratia ereje nőttön nő, és természetes, hogy az a század eszméinek irányában működik, és képviselétivé törekszik átalakítani az eddigi országrendi alkotmányt (Ständische Verfassung). Ekkor következnek elkerülhetlenül a monarchia és democratia elvei közötti öszveütközések, és szüntelen harc, mert a kiegyenlítő, a közvetítő (vermittelndes) elem hiányzik, és nincs súlyerő, melly „a mérleget a kényuraság, 's democratia felé billenéstől egyiránt megójjá.“ Meg kell jegyezni, hogyha illy harc mindenütt veszélyes, kétszerte veszélyes leendene nálunk, politikai összeköttetésünket tekintve. Az átalakulás e processusában sokkal kisebb tehát a jó siker valószínűsége, ha ezen közvetítő elem elenyésztetik, vagy hatása gyengítettik, mert ne felejtjük, hogy azon mérséklő és közvetítő szerep, mellyet most a főrendi tábla játszik a királyiszék és a democratiahoz közelebb álló alsótábla között, idővel, mi helyt t. i. az alsótábla a közép-rend igazságosabb képviselése által több demokratiai elemeket veendő magába fel, nem fog csupán a főrendi táblára szorulni, hanem átmened a nemesi érdekek képviselőire általános. Ennélfogva, ha a monarchico-aristocratico-democratiai alkotmányformát tökélyre kiképezni, vagy is a képviselati alkotmányt nem családossá, hanem eleterős igazsággá tenni akarjuk, azon erőt, és hatást kell ezen elemek mindegyikén megadni, melly azokat képesekké tegye megfelelői rendeltetésöknek. Ebből tovább mi következik? Természetesen az, hogy ha a monarchiai, vagy demokratiai elemnek erőre, nagyobb hatásra van szüksége, azt tekintettel a szükséges arányra, nekik meg kell adni, — de azon elemet, mellyben erő, és életképesség már, vagy még van, ezektől megfosztani nem kell, és ha szükséges is viszonyait a többi elem ellenében módosítani, ennek úgy kell történni, hogy létező ereje, és hatása fenállhasson, azaz conserváltassék. Alkalmazva már ezeket, tisztelt progressisták, kegyetek fentebb érdeklött kívánatira, úgy tartom nem fogják kegyetek magok sem tagadni, hogy azok öszvevéve, és semmi más conservatív intézkedések által nem ellensúlyozva az aristocratit, mint hatásos és eleterős stathatalmat az alkotmányos térről elseprik. Ezen esetben kettő az alternativa: vagy kényuraság mérsékelve dalok által (temperé par les chansons) mint millyen volt a régi francia monarchia, vagy kényuraság mérsékelve a hirlapok által (temperé par les journaux) mint millyen a mostani francia monarchia. Vagy akarják ezt kegyetek, vagy nem? Ha ezt akarják, úgy a férfias, és egyenes vitatás szabályai megkívánják, hogy ezt kereken mondják ki, és ezen esetben kegyetek, és köztünk minden vitatás szükségtelen azon módok felett, mellyek e célhoz vezetnek, mert mi ezt nem akarjuk. Ha ellenben akarják kegyetek a tetemes földbirtokra tá-

maszkodó születési aristocratit, mint stathatalmat, conserválni, úgy mondják meg kérem azon módokat, mellyeket, egyéb az ellenkezőt eszközölő kívánataik mellett, javaslanak azon cél elérésére; — ezeket, megvallom, szeretném hallani.

Sejdtém, hogy azok, kiknek sem majoratus, sem fidei commissum nincs nyökre, a vezércikkhez (192. szám) által kiadott jelszó értelmében, az egy nemzedékre terjedő substitutióval fognak előállni. De hiszen a vezércikkhez maga is elismeri, hogy Angliában nem a substitutiók, hanem az „élők szelleme“ conserválta az aristocratit; nálunk, hol ezen szellem nem létezik, azt institutiókkal kell pótolni, mert még igen nagy kérdés, vajjon az „élők e szellemét“ nem a polgári szervezetek fejtették e ki Angliában is? — Azt mondja a vezércikkhez, hogy „tisztá fogalom“ szerint egy nemzedéken túl nem terjedhet a substitutio. Amde ezen „tisztá fogalom“, miután a substitutio, mint aristocratit fentartó szerkezet, és nem mint a romai privátjog szabálya jó itt tekintetbe, nem lehet egyéb, mint abstractjogi fogalom, melly politikai szervezetek értékének megítélésében criterionul nem szolgálhat, miután a társaságos együttlét különböző formái által már magában módosítva van. Itt tehát nem a tisztá jogi fogalom, hanem a tartós haszon, és állandóság valószínűsége, és minden egyéb körülmény józan felfogása, és mérlegzése a megbíralás criterionjai. Ugynevezett tisztá fogalmak szerint az örökösödési monarchia eszméjét sem lehet jogalpra helyezni.

Igen érdekes a Pesti Hirlapban az 1836diki országgyűlési vitatás a majoratusok felett — bár nem épületes, mert sajnosan kell megvallani, hogy a felosztató (auflösend), és szelylel bontó (zersetzend) szellem nagyobb erőben mutatkozik benne, mint az építő. Maga helyén vsn az első, és második kétségkívül igen gyakran, de a harmadikat sohasem kellene nélkülözni. Az ősiség, birtokképeség, majoratusok kérdése csak összefüggésökben az egész alkotmány, és nemzetiséggel vitattathatik haszonnal, de az illyen magasb politikai szempontokból kiinduló vitatásban, az ipar, és hitel érdekeinek, és kellekeinek alárendelt szerepet kell játszaniok.

Szép volna, ha azok közül, kik a fenálló érdekek iránti kímélettel dicsekszenek, valamelyik e feladást választaná magának. Így sok csintalanságot lehetne felejtani, mellyhez számított az is, hogy a vezércikkhez a törvény oldalán keletkezett érdekeket kímélni véli akkor, midőn a most létező majoratusokat csak birtokosaik halála után még egy nemzedékre akarja kiterjeszteni, és azon túl megszüntetni. Hiszen a majoratusok érdeke abban fekszik, hogy állandók, és mint institutio tekintetnek. Szép kímélet, melly magát az institutiót akarja felforgatni. Ebből az a tanúság, hogy annak, ki az ugynevezett eszjog szerint szeretne reformálni, nem jó magát bizonyos elvek által előre megkötni, millyen például: fenálló érdekek kímélete. Sokkal szabadabban, és következetesebben mozdoghat olyan, ki ezt nem cselekszi.

Ezuttal befejezem a registratiót. Adieu, esintalanok!
Lector Ephem eridum in defessus.

Fővárosi hírek.

† Pest, nov. 23. Városunkban mindennemű életmozgalom 's cselekvőség mutatkozik, mióta a fa-

lukon, pusztákon, 's isten tudja hol szétszórva volt erőket és tényezőket az ősz szele városunkba öszszesodrá. De vannak nagy hatású körök is, mellyeket fensőbb hivatás szelleme 's buzgó kötelességérzet vezérelt össze. Illyenek a két vagy három rendbeli országos választmányok, mellyek részint Budán részint Pesten tartják honunk javára szolgáló tanácskozásait; illyen a magyar tudós társaság, melly f. h. 21kén kezdé meg nagygyűléseit gr. Széchenyi István ő mltgának elnöklete alatt. A most tisztelt elnök grófnak megnyitó beszéde után Jászay Pál r. t. tartott nyelvészet-osztályzati székfoglalóbeszédet a magyar nyelvviszontagságiról a legregibb idők óta napjainkig, fölfogott tárgyáról szintolly lelkesedéssel mint tudományosan értekezve. A tisztelt társaság tek. Pest vármegye nagyobb teremében, f. h. 27d. délelőtt 9 $\frac{1}{2}$ óraker pontban kezdé meg Xldik köz ülését, mellyen minden rendbeli hazafiu tisztelettel 's indulattal lát. — Magyar köntösben megjelenőknek a terem áll nyitva, másoknak a karzat, hol asszonságok számára külön hely leszen. — Közelebb mult vasárnap ment végbe a minden emberbarát meleg részvétét már rég fölébresszett sorshuzással páros tánczvigalom a gyermekkorház intézet javára, mellyben minden rendű 's rangu föléttébb nagy számban öszszegyűlt közönség vön részt. Rajzát adnunk, iránytevesztés volna; de nem mellőzhetjük ohajtasunk kifejezni az iránt, bárcsak illető lapjaink a bál külsőségein 's fényén túl némelly jellemző vonásokat is közlenének, mik nyilvános életünk tüköréül szolgálhatnának, mellyre minden tekintetben igen nagy szükségünk van, hogy ott hol intézkednünk kell, e tükör ábrázolatához képest tudjunk intézkedni; mert illynemű ismerethiány miatt szokta azután kinevetni az élet a logicát!

— Vasárnap f. hó 20kán tartá a pesti művészeti egyesület tisztválasztását. Egyesületi elnökül köz felkiáltással meghagyott Fáy András ur. A választmányi tagok közül az alapszabályok értelmében évenként egy harmadrész kilép, a kilépők azonban ismét megválaszthatók; de miután 13 név kihuzatott, indítvány tétetett azoknak is meghagyására. Ekkor az elnök még tíz taggal szaporítandónak hitte a választmányt, minthogy néha elfoglaltság miatt csak igen kevesen jelenhetnek meg. Az indítvány elfogadott. Fő célul azonban a jelen gyűlés a titoknokválasztást tűzte ki, melly hivatallal ezentúl a műkiállítási igazgatóság is öszszakapcsolatik. Volt tizenegy folyamadó. Ezek közül a választmány három nem mintegy megkötései a véleményeknek, hanem csak irányadásul kijelölt, Müller Godofredot 11, Ney Ferenczet 11, és Szeniczey Gusztávot 10 szavazattal. Azonban a többi folyamadások is felolvastattak. De észrevehető volt a számosan sereglettek nagyobb részének beszélgetésében, hogy bizony keveset törődnek a folyamadások tartalmával. A választás eredményének kihirdetése 22ki délutáni 3 órára halasztatott, miután a választó-jegyek csomóba lepecsételtettek. Az eredmény pedig ez: Ney Ferencznek volt 24, Szeniczey Gusztávnak 28, Ritter Sándornak 72 szavazata, a többiek közül kinek 5, kinek 3, kinek 2 szavazata, 's így Ritter S. lón a titoknok. Nem tagadhatni, hogy, mint minden választás, úgy ez is corteskedéssel ment véghez, mi itt annyival helytelenebb, minthogy itt

diszcsíti, Kuthy Lajos arczképe. Papirosa nyomtatása csinos, kötése azonban jobb lehetne. — 2) Oranyal, vallási almanach, honunk gyöngéd hölgyeinek szentelve. E zsebkönyv egy nemes irányu egyesület buzgó törekvésének köszöni létét 's igen nagy hiányt pótol irodalmunkban az által, hogy csupán olly tartalmu dolgozatokat közöl, mellyeket aggodalom nélkül nyujthat olvasásra minden szülő szeretete gyermekének, ki a mirigyes olvasmányok ragályától féltékenyen őriz. Hiszem, hogy e vállalat sok-idegre biztosan meg van alapítva, 's ha nem volna erre az illető egyesület hazafuilag kérti is bátor-kodnám. Még egy jeles körülményt kell figyelembe ajánlanom, azt t. i. hogy minden kép honi művészeink dolgozata. Ha tökélyt, vagy külföldi művészet állást akarnánk mérfokul használni, találnánk ugyan kifogást; de nemzeti érdek nemzeti érdekmeknél bizony számolhat engedékenységre. — Az egyesület vállalkozó szellemű bizományosát Geibel Károly könyváros urat nem ártana megbízni kéziratok átvétele dolgában is az egyesületnek; így reményelhetünk, hogy azon jeles nevekhez, kik dolgozatokat nyujtanak e zsebkönyvbe, a jövő évi folyamatban még több jeles pesti írónkét is társulva szemlélhetendők. — 3) „Emlény“ Diszre tartalombségre jelessegre nézve is mindenkép fölülmulja az előbbieket, mintegy „nagyvilágiasan“ lépve ki a főbbrendű olvasók körébe, mert öt pengő forintnyi ár (mint a selyembe kötötték árultatnak) valóban főbb rendű — akarám mondani teleerszényű olvasókat igényel. Dolgozatai közt egyetlen egy kivetendő sincs, mi részint a szerkesztőnek tisztult műzlisét, 's helyes tapintatát, részint beküldött dolgozatokbani bőséget tanúsít, mert illy jeles tartalmu zsebkönyvet csak ott lé-

tesíthetni, hol van miből való gogni. Jótékonyan hat látni, hogy nemzeti érzelmek fejlesztésére kitünő gond fordított még a lantos költeményeknél is a szerkesztő részről, kit, bárha őt a czimlap elhallgatja, a közönségnek Frankenburg Adolfin mutatok be. — A képekrül egy fő-fő megjegyezni valóm van, t. i. hogy kettőn kívül idegen működészetek 's a két eredeti is, Szapáry Róza grófnő (De nem ama hős Szapáry neje, ki a török zsarnokság alatt jármot húzott 's rabságából szabadultával gróffá lón) és a „Puszták fia“ sajtáltag az „Iris“ nevű német zsebkönyv számára készült Bécsben, mert mint már tavál is megjegyzé némelly lap, e mellett a magyar csak amolyan lógós szerepet visel.

Ismét egy jelenet, az angol-chartistái gyülekezetből.

A chartista hölgyek öszszgyűlének a nemzeti charta teremében, hogy ott Claire Cleopatre Inge kaszszonynak szabadságról leczkét hallgassák. Walker Anna kisasszony szinte jelen volt, azonban gyengékedése miatt chartista-véreit nem igazgathat. Claire Cleopatre Inge k. a. rabszolgá-testvérihez nagy hévvel intézé leczkét.

Utána Emma Mathild Mila k. a. egy 22—23 éves hölgy kelt fel, beszédét azon merész határozat helyeslésével kezdé miszerint angol hölgyek a világnak példát adnak, hogy képesek az örökös paireket székeikben 's a megvesztegetett alsó házat rettegésbe hozni; ők megmutatják, mire képes haragjában egy asszony (helyeslés.) A szegény és gyenge hölgy már elég sokáig

szenvedé a silány aristocratia 's még silányabb sajtó bántalmat. Maradjatok othon; illy parancsot osztának eddig a nőknek. Eljött az idő hogy e zsarnok parancs igáját nyakokból kivessék. Ez elnyomat állapotnak meg kell szünnie; a nő nem őrizheti házat, midőn férje 's testvérei bebörtönözvők. A zsarnok szörnyetegek lerombolnak nem sokára az egész haza szabadságát, ha nem találkoznak vitéz sereg, melly velök sikra szállni kész. — Már régóta engesztelhetlen gyűlölséget esküttem, véreim, — folytató a vakbuzgó Emma Mathild Mila, — a zsarnokok elleni beszédét. — Saulról megtanultam mi egy király, 's e zsarnok óta korunkig, a királyság nem vala más mint zsarnokság. Ha végre a nép e hosszú és siralmas örökségi nyomortul meg akar szabadulni, tömegestül szükség felkelni.

Minden oldalról hangosan Maria Anna Walker k. asszonyt szólíták, hogy mondjon néhány szót.

Maria Anna Walker megjegyzé, hogy rendkívüli redkedtsége miatt nem képes beszélni.

Az elnökkel bizonyos Gardner ur, ki mindenkép szóhoz akart jutni, nagy vitába elegedett. A vita mindig hevesebb lón. Maria Anna Walker nagy tüzzel közbe szól: Piha gyalázat! illik e magát így viselni egy derék chartistának? —

Egy chartista: Helyes, Walker kisasszony; a nők valóban a legjobb chartisták.

Gardner ur, makacsul sürgetvén tovább is a szólhatást, a hölgyek ellenmondának az illy szöszátyárok követelésinek, 's többen eltávoznak, mondván: gyalázat, hogy férfi hallgatni nem tud!

műzésnek is kelle tekintetbe jöni. E szerint az győzött, kijő eleve rendre eljárta a részvényeseket, s ígéretek részére lekötötte. Nevezetes körülmény, hogy itt nagy részben, nem akarjuk mondani nemzetiségi, de legalább nyelvpárt munkálkodott. Pedig sajnos, ha még illy ügynél is a magyar vagy német vétetik tekintetbe. Ez uttal azonban a német párté lön a diadal.

— A Nemzeti színház igazgatósága rendeletéből értesítetnek a t. cz. dráma-szerzők, hogy minden zavar és tévedés kikerülése végett a nemzeti színház szánt műveiket ezentúl nem másához, hanem egyenesen igazgató Simontsits János úrhoz küldjék, s azokat el nem fogadás esetében, — ismét csak tőle kívánják vissza. — Szombaton, novemb. 26án bérlétszűnéssel; K o n t i Károly dalszínész jutalomjátékaul; először: „A párisi vízhozó” nagy opera 3 fölvonásban, B o u i l l y-tól. Fordította D e á k i Fülöp Sámuel. — Zenéjét írta C h e r u b i n i. December 3dikán B a r t h á n é assz. jutalomjátékaul bérlétszűnéssel először adatik: „P s z t” vigjáték 2 fölvon. Scribe után L u k á c s Lajos, és B e l i z a r opera első fölvonása. A jutalmazandó szerencsés volt ez alkalomra megnyerni M i n k n é aszszonyt, a pesti német színház első énekesnőjét, ki a jutalmazandó iránti szívességéből A n t o n i a szerepben lép föl

Pesti gyermek-kórház. Pesti nagykereskedő B o s k o v i t z Emanuel ur, jótékony hajlamának új jelét adandó, a helybeli gyermekkórház javára egy Eszterházyféle sorsot — legalább is 50 pftot ért ajándékozott, oly kívánással, hogy azon az annyira hasznos intézet minélnagyobb nyereséget tehesen. Az igazgató választuány a jótékony adakozó rendelését híven teljesítendő, e szép ajándékot az intézeti tőkéhez kapcsolandja, bizton remélvén, mikép a szíves kívánság teljesülend; egyébiránt pedig dícséret és köszönetből azért tartóztatja magát, mivel a szép tett önmagában foglalja azon dícséretet, és köszönetet, melyet a szegény kisdetek ártatlan ajkai legszebben rebegnek mindazon jótévköri iránt, kik őket betegségeikben enyhíteni, és sokszor a halál veszélyéből kimenteni oly hő érzellemmel, és oly hőkezű adakozásokkal segíteni képesek. — Pest nov. 19. 1842. H a v a s József, vál. elnök.

A pest-budai hangászegyesületnek második műelőadása a folyó 7ik zeneévbén, november 27én délutáni 4 $\frac{1}{2}$ órakor lesz Pesten a városi nagy redoutteremben. Az abban előadandó hangművek következők: 1) Spohr „Jessonda” című operájának megnyitója s bevezetője. 2) Spohr nagy versenydala. 3) Beethoven D. Dur Sinfonija. Illeken kéretnek tehát az egyesületi t. cz. tagok, kik a jelen évi 6 műelőadásra előfizetéseket még le nem tették, méltóztassanak azokat egyesületi pénztárnok Klaus A. L. urnál, (színháztere, tükörtár, városi színház épületében) minél előbb letenni. Az egyesület kormányzó biztossága rendeletéből. R i t t e r Sándor titkok.

Pesti Leopoldvásár, 1842ben. (II. közlés) A jelen Leopoldvásár folyamából már eléggé sejtethető volt, hogy annak vége sem hozand kedvezőbb eredményt; s valóban még azon czikkek is, mellyek eleinte árokat megtartani látszottak, a vásár vége felé tetemes esökkenést szenvedtek; csak a gubacs, de a melly nem nagy mennyiségben árultatott — kelt 18ben 18,— 2dikban 16,— 3dikban 14 $\frac{3}{4}$ —15 frton. Méz, miután több rendbeli szállítmány érkezett 16 $\frac{1}{2}$ —17 $\frac{1}{2}$ frtrul 14—14 $\frac{1}{2}$ re leszállott, s elég vedője sem találkozott. — Viasz igen kevés volta piaczon, s folyvást kerestetett, ára egész 84 fig felment. Olaj utoljára 14 $\frac{1}{2}$ frton is kelt, s mégis igen sok maradt vásárlatlanul, minek következménye lön, hogy a repce ára is nagyon alaszállott. A bor igen olcsón ment, a jobb új 1 $\frac{3}{4}$ frtrul 2 frig; ó 4—5 frton, de nagyon kevés kelt el. A közönséges és középszerű gyapju is, mi pedig még a legkeresettebb czikk vala, a vásár végefelé gyerebben kelt, s tetemes készletek mellyekre már alkudoztak is, az árusokon s raktáraikban maradtak, s ára is alább szállott. Az ipar-üzletről alig mondhatunk valamit, mert e czikkem rendkívül csekély mennyiségben kelt el. — Egyébiránt tapasztalható volt, a honi műkésztmények utáni kérdészködés. A gácsi posztó s a pesti pannonia gyártágyár talán legjobb kelendőséget tapasztalt gyártványban.

Pestből, nov. 23. Még folyvást tartó közgyűlésünk előbbi napjairól akarok számot adni az olvasó közönségnek. — A 17ikén szőnyegre került tárgyak közt, mint már az előbbi számban érintve volt,

legtöbb érdekel s nyomossággal bírt az adóügy rendszere iránt készített választmányi javaslat megvitatása. A tárgyalás közben sok alapos nézet s czáfolhatlan elv hozaték föl a statusgazdaság köréből, így p. o. hogy adót nem arra kell kivetni a mi leg-többet adhatja, hanem arra, mi azt legbiztosabban megadja s mitől azt legkönnyebb módon s legkeveseb kiadás mellett beszédhetni; hogy minél több tárgyra osztatik föl ugyanazon adómennyiség, annál inkább megoszlik egyesekre nézve a teher s könnyítettik annak viselése; hogy a hely javadalmi (beneficialis) állapotja minden egyes községre nézve tekintetbe vevendő stb. stb. — Fő pont, minél a vélemények legnagyobb ellentétben állottak, azon kérdés volt: vajjon főlvétessenek-e adó-alapul a tőkepénzek is, azaz fizessen e adót az, kinek fekvő vagyona nincs, ki semmi iparagot nem gyakorol, hanem csupán pénzeinek kamatjából él. Az adóztatás mellett szónokoltak Ny. P. és K. L.; ellene Szt. k. M., Sz. I. gr., Z. Ö. gr. Zs. E., K. I. stb. Nyilatkozának többen is, de jobbra az utóbbiakhoz esatlakozva, kiknek értelmében azután a végzés is lön. Egyik szónok mindjárt beszéde elején egy igen szép vallomást tön, mellynek logikai következményét bizonyosan nem mázsálta meg, sőt csak meg sem fontolta. E megye adóösszevégének számát (mintegy 300,000 pengő frt.) ugyanis megnevezvén, őszinte vallomást tön, mikép azt „épen nem találja nagy-nak” ugyanarra, hogy „tehernek is alig lehet mondani.” Nem akarok szavaihoz commentart fűgesszteni; megteheti ezt minden gondolkozó; részeműlélég, azokat itt egyszerűen följegyezni. Beszédéből nem hiányzottak bizonyos szörszalhatogatósi elvek p. o. ha csak egy forintnyit kutathatunk is ki az adó tömeghez, kötelességünk azt cselekedni; de nem gondolá meg, hogy a k i k u t a t á s, habár valóban csak egy „szidón” történnék is, ki lábait „pénzes ládáján lógázza,” veszedelmes eredményeket vonhatna maga után az egész társaságra nézve; nem hiányzottak oly mézes-mázás kifejezések is, minők: hogy ő mindíg azon munkálkodék, mikép az alkotmány sáncaiba minél több befoglaltassanak; kívánta is ennélfogva, az adófelosztási munkálathoz községi megbízottak alkalmaztatását is, feledvén, hogy itt minden küldött a maga községén iparkodott volna könnyíteni, miből alkalmazint csak izetlenség és aránytalanság keletkezett volna; feledvén, hogy az 1826iki országgyűlés is épen ellenkező elvből indult ki akkor, midőn az összeíratást minden megyében idegen, s többnyire fővel megyebeli kiküldöttek által teljesíteték. — Főlygelmet érdemelnek a vitakozás folytában Sz. I. gr. szavai, ki, mint mondá, nem örömet szóltat föl ugyan e tárgyban, mert félt, hogy ellenvetési által ingerelni fogja azokat, kik éjjel s nappal munkálkodtak s gondolkoztak az előadott terven, s kiknek aztán faj, ha mások velök egy értelemben nem lehetvén, bármi kis észrevételeket tesz munkájokra, mellyen ö k j j e l n a p p a l dolgoztak, és mert gyanúsítások korában élünk, hol a leg-szentebb akarát is könnyen rosziányunak híreszteltetik, s az, ki mielőtt szól, vagy cselepszik, meg szokta fontolni szavait s lépéseit, örömet gúnyol-tatik „fontolva haladó”-nak, holott pedig a „megfontolás” szó igen szépet jelent, és csakugyan jobb fontolva mint fontolatlanul haladni. *) Ö, egy angol szónok példájára hivatkozva, adót kívánna vettetni a hosszú beszéde de üres, türelmet fárasztó beszédek-re szintugy, mint a „politikai charlataneriakra”, mellyekben oly dolgok tervezetnek, miket a nemzet teste nem bír megemészteni. **) Túl vagyunk, ugy-mond, ama szerencsétlen korszakon, midőn az egy-ön-sulyos „maradjunk” szó határozott. Mi most mindent tudunk; s épen azért keveset tudunk. Az adó-kérdés bonyolult tárgya is illyen, mellyben mi nagyon elmaradtunk. Nem kell mindennel experimentálgat-nunk önmagunknak, hanem meglepni aratásnál többi nemzeteket, hogy több ügyben is ugy ne jár-junk, mikép jártunk a kőbányai fa-vaspályával, mellynek romjaiból ő is vásárolt meg fát — — tüz-

*) Örülünk a ns gr. ajkairól e szavakat hallhatni, s könnyen túrjuk a rohanóknak megfontolási gúnyait, midőn illy nagy, tisztakeblű, tettűs hazafi a megfontolást helyesli: s mosolygunk a jámborokon, kik országos dolgokba, igen, a nemzet leg-szentebb ügyei körül a tetova kapkodásban helyezik dícsőségüket, s így a ránk irányzott gúnyban saját fejökre lödözik a legmérgezőbb satyrát!

A Szerk. **) Vajha teljesíthetné a ns gróf kívánatát; akkor majd kevesebb fontolatlan, vagy, ha úgy tetszik, mázsálatlan szóbeszéd, s virágos és sallangós, de semmit sem mondó szóözönyt fogna mentesülni a gyakran unatkozó, gyakran boszankodó, s még gyak-rabban a nem értett, vagy csak félig értett nagy szóárban szinte fuladozó közönség! Szerk.

re! Tehát ne próbálgassunk minduntalan, s kivált közigazgatásban ne; mert ki sokat próbálgat, könnyen bizodalmatlanságot ébreszt s maga is „tétováva” jut. A biztos ut eltalálása nem olly könnyű földadat, mint a próbálgatók hínni szeretik. Ügy-értő ember kell mindenüvé; p. o. a gőzösnél derék kapitány, értelmes gépész, ügyes kormányzó; mert egyik partot kikerülni az, nem mesterség, de a másikba sem ütközni bele, s így a biztos közepet megtartani — nehéz. Lelkesedésben nincs fogyatkozás, csak kár, hogy sokan azt hiszik, miszerint lelkesedés által nem nagy észszel is, haladhatunk. Fölül-rá pénz hiával is vagyunk. E teremben is — folytatá szavait — sokkal több szép lélek van mint tele erszény, azért van némelly ellensége a tőkepénzeseknek; pedig valóban, egyes kivételeket ide nem számítva, midőn születés vagy kedvező conjuncturák következtében jutunk pénzhez, a tőkepénzesek munka és fáradság által jutottak vagyonukhoz, s némelly zsidó, ki pénzes ládájáról lábait lógázza, kétségkí-vül sok éhséget túrt, sokat nélkülözött és szenvedett míg tőkepénzének alapját megsugorgatá. Nem kell rögtön itélni a viszonyokrul, mielőtt azokat megfontoltuk, s nem rettegni a gondolkozástul annyira, hogy elsápadjunk, midőn a szót kimondatni halljuk, mikép a mese mondja „Fido Savante”-rul. Nem kell továbbá egymást vádolni, a hibákat egymásra tologatni; ismerje el és javitgassa minden osztály ön-nön hibáit. Ne gúnyoljuk a lablógázókat, ne is kívánjuk adó alá vettetni a pénzeket; mert még drá-gább leend s nehezebben kapható, mi természetesen egész nemzetgazdálkodásunk szerkezetére, az ipar és kereskedés minden ágaira károsan hatand, stb. Az osztatlan tetszéssel fogadott beszédű szónok után ismét fölszóltat többek közt a fentérintett is, s magát legyő-zöttnek látván, olly igen elismeré, a pénz nyomossá-gát és keringése gátolatlanságának szükségét, hogy azon emberre nézve, ki 100,000 pengő forintot hoz az országra olly nagy érdemnek tekinté e körülmény, miszerint ő indigenatúra méltónak tartja, *) s jha a tőkepénzesek csakugyan annyira visszajesztenének pénzeik adóztatása által azoknak kibocsátásátul, hogy ebből akadályok eredhetnének, — úgy kész elallani eddig vitatott nézetétül, s véleményével azok-jarul, kik a pénzeket adóalappá tenni nem kívánják; ő különben is — ugymond sajtósága, ide legkeveseb illett elménczkedéssel — csak azért akará adó alá vonatni a tőkepénzeseket, hogy ő is nagyon szeretne már adót fizetni, ha kölcsönözésre szorul-na; mert többnyire ugy is a nemesek szoktak adó-sok lenni s így a hitelezők rájuk háríthatnák az adózás terhét, **) már ez csakugyan különös logica s még különösebb liberalismus! — 18ikán folytatták a választmányi munkalát tárgyalása, s többi közt az al-adószedői hivatalok megszüntetni s a d o s z á m - v e v ő i hivatalra átváltoztatni határozattak. Utóbb a hus-árszabás ügye került ismét szőnyegre. Az en-nek rendezése iránti javaslat a küldötségek részéről be-mutatatták, de az hosszas vitakozás után tanácsko-zásbavélt előt az egész megyének közönségével meg-f o n t o l á s ***) végett közlendőnek találtatván, ki-nyomatni, s szétosztatni határozattván, tárgyalása el-halasztatott. Jelenleg a hus ára 14 kra emeltetett. Végre fölolvastatott nádor ő es. kir. főségének hiva-talos levele, melly a mult közgyűlés folyama alatt elhunyt R á k ó c z y Endre tisztí főügyészt méltóztat-tott kinevezni; — az ekként megürült első tisztí al-ügyészségre ugyancsak nádor ő fensége a nov. 21d. ülésben felolvasott levelével H a l á s z Gusztávot, en-nek helyébe pedig másod tisztí alügyészségre K ő r - m ő c z y Jánost nevezé.

Borsodból. November 17, 1842. Folyó hó 10ik napján kezdeték meg évnegyedes közgyűlésünk mellyre a megyei RRk közöl igen kevesen sereglének össze. Okát megmondani könnyű; a szűret némelly hegyeken még most is tart, a burgonya még szinte földben s így élni kell előbb, s úgy vitakozni pó-

*) Ime, urak, az aristocratia barátja; de nem ám a tiétek, kiknek apjai e hont szerétek, vérokkal ovák meg, és vagyonokkal ügykeztek emelni, nem! ezen urnak a százezer forintos aristocraták kel-lenek csak, ha újabb Bábelt és Jeruzsálemet csinál-nak is hazánkba, s ha igazán csontig szíjják is ki a szegény földnépét! Nekik ő bőkezűleg osztogat-na indigenatust, ha rábizná; örömet adna nyo-morú bérszolgácul magyarpórt, kit nem örömet lát nem szabad földön, törvényes tartozásai lerová-sa mellett uri hatalom alatt! Csak jó az a meg-f o n t o l t a t l a n s á g elve, mellette lassankint kibü-vik a szeg a zsákból. Szerk.

) Vagy inkább még most, nig t. i. a 6os kamatáb el nem töröltetnék, mikor pénzt kölcsönözne! Tudjuk, hogy van, ha nem mondá is. Szerk. *) Tehát ns Pest megye RRei is elvbarátink a megfontolásban. Ennek szivből örülünk, Szerk.

itikai tere- a tapasztala- elsöb is a- ük meg; n- kancelláriá- vös Ignác- székére biza- tekintetü pe- kit érdekl- figyelemmel- vő 1843ki- által; mine- vajjon a 10- hazi pénztá- czélja az ad- hettetése va- biztosítására- itélése idejé- kérdésekben- dig, ha bár- pénztár álta- gyűlési uta- törvényhiány- végzés ellen- lenmondást,

Novem- nemesi s ur- tattak s hite- gyűlés óta n- nőke Miskol- bíró; — né- kökül pedig- Károly hadi- zó, és Ragá- el titkos sza- székre, mel- rendeltettek- tuk ki, szolj- vasárnap sz- czegségének- ben a pesti- nünket adak- végre mind- másik az orsz- mi is tudom- deltetett. — daték, hogy- felíratu pees- megengedni- kolcz városá- egy tárgy, s- s ez adófi- bér-ideje kit- szersmind ne- ket, eldönté- ügyvédi okir- egyike ezen- foglalt de k- tóli mentesse- megyében is- s akkor el i- lehet, másik- ezek is vámo- fogva, minth- gárokból áll- gást érdeme- nem fog. 13- kat valamint- adó 184 $\frac{1}{2}$ k- kolczai járási- szonbérllöké- mivelöké 13- sz. péteri jár- löké 35 $\frac{1}{2}$ ro- velöké: 775- az egész meg- haszonbérllök- rovas; melly- doul a földm- haszonbérllök- fejében a föl- 50 kr., házi- a haszonbér- di adoul föld- 832 fr, — h- fr. 46 kr., h- mivelöké 20,8- A sz. péteri- fr. 32 kr., h- költségekül

itkai téren; ezt tartják sokan 's hogy igazuk van, a tapasztalás bizonyolja; régi divat szerint tehát legelsőbb is a kis gyűlések jegyzőkönyveit hitelesítik meg; mellyekből említésre méltó a nmlgu udv. kancelláriának azon végzése, melly által a b. Eötvös Ignác csődperében bíraskodás megyénk törvényszékére bízatik. Van tehát már valahára bíró e nagy tekintetű perben melly hazánknak talán minden vidékét érdeklí 's így valóban országos tárgy, 's így azt figyelemmel kísérendem; a megjelenési határnap jövő 1843ki martius 13ára tűzetett ki törvényszékünk által; minek folytatában azon kérdés fordulván elő: vajjon a 100. p. fnyi taksát felülhaladó költségeket házi pénztárunk viselje? hoszas vitatkozás, mellynek célja az adófizetők pénztárának minélkevésbé terhelése vala; abban állapodánk meg: hogy a tömeg biztosítására 's felvilágosítására tartozó kérdések elitélése idején járandó napi díjak a tömeg által, más kérdésekbeni itélethozáskor járandó napi díjak pedig, ha bár a taksát jóval felülhaladnak is, a házi pénztár által fizetessenek, jövőre nézve az országgyűlési utasítások közé jegyeztetvén, hogy ezen törvényhiányt az országgyűlés pótolja ki, ezen végzés ellen a megyei ügyész ovást tett ugyan 's ellenmondást, mit a RRk el nem fogadtak.

November 11kén a mult közgyűlés óta tartott nemesi 's urbéri törvényszékek jegyzőkönyvei olvastattak 's hitelesítették meg; ezek után a mult közgyűlés óta meghalálozott választott törvényszék elnöke Miskolczi Péter helyére Szepessy László táblabíró; — négy el nem vállalás által megüresült ülnökül pedig, Dominkovics Lajos, házi, Lossonczy Károly hadi pénztárnokok, Okolicsányi János főjegyző, és Ragályi Ferencz táblabíró urak választattak el titkos szavazattal 's a jövő évnegyedes törvényszékre, melly december 5én kezdődik, sorban ki is rendeltettek. Novemb. 12én az adó kulcsát dolgoztuk ki, szolgabíránknak tudósítása bevaratván; 13án vasárnap szünet; 14én olvastaték Nádor őcs. kir. főhercegségének két rendbeli levele, mellyek egyikében a pesti vakok-intézete állapotáról értesítvén benünket adakozásra és részvételre szólít fel, mi is e végre mind négy főbíráknak kiadatni rendeltetett, másik az országos pénzeokról számadást terjesztelő, mi is tudomásul szolgálván levéltárunkba tételre rendeltetett. — A nmlgu Helyt. tanács által értesünkre adaték, hogy ő Felső Miskolcz városa eddig deák feliratu pocsóját, magyar körülíráttal ellátni kegy. megengedni méltóztatott, melly kegy. végzés Miskolcz városának tudomására fog juttatni. Volt még egy tárgy, melly hoszabb vitatkozást idézett elő, 's ez adófizetők csabai és zsoltsai vámjai, haszonbér-ideje kitelvé, azokat most újra kiadni, de egyszerűsind némelly kérdéseket, jövedelmét csökkentőket, eldönteni szükséges vala, még pedig a beadott ügyvédi okiratokkal ellátott vélemény következtében; egyike ezen kérdéseknek, némelly törvényben nem foglalt de később szabadalmat nyert községek váltóli mentessége volt, mit minthogy szabadalmak e megyében is a m. k. Helyt. útnán közhírre tétettek 's akkor el is fogadtattak, vámfizetéssel terhelni nem lehet, másik a gyorskocsik kérdése volt: fizessenek-e ezek is vámot vagy sem? melly kérdés azon oknál fogva, minthogy tagjai nemesebből és kir. városi polgárokból állnak, de mint közhasznú intézet is pártfogást érdemel, úgy döntetett el, hogy fizetni nem fog. 15én négy fős z b i r á n k az összeírásokat valamint a rovások mennyiségét is beadván az adó 184 $\frac{1}{2}$ katonai évre így vettetett ki. — A miskolczi járási földmivelők rovása tészen 1126 $\frac{1}{2}$, a haszonbérleők 85 $\frac{1}{2}$, rovást. — Az egri járásban a földmivelők 1347 $\frac{1}{2}$ a haszonbérleők 60. rovást. — A sz. péteri járásban a földmivelők 746., a haszonbérleők 35 $\frac{1}{2}$ rovást. — A szendrei járásban a földmivelők: 775 $\frac{1}{2}$, a haszonbérleők 32 $\frac{1}{2}$ rovást — 's így az egész megyében a földmivelők rovása 3995 $\frac{1}{2}$, a haszonbérleők 213 $\frac{1}{2}$ rovás, vagy is összesen 4209 $\frac{1}{2}$ rovás; melly után fizet a miskolczi járásban hadi adóul a földmivelők rovásai után 15,619 fr. 4 kr., a haszonbérleők 1187 fr. 20 kr., hadfogadói költségek fejében a földmivelők 297 fr., a haszonbérleők 22 fr. 50 kr., házi adóban a földmivelők 17,421 fr. 16 kr., a haszonbérleők 1324 fr. 20 kr. Az egri járásban hadi adóul földmivelők 18683 fr. 36 kr., haszonbérleők 832 fr., — hadfogadói költségeikül földmivelők 355 fr. 46 kr., haszonbérleők 16 fr.; a házi pénztárba földmivelők 20,839 fr. 24 kr., haszonbérleők 928 fr. — A sz. péteri járásban hadi adóul földmivelők 10,344 fr. 32 kr., haszonbérleők 492 fr. 16 kr., hadfogadói költségeikül földmivelők 197 fr. 36 kr., haszonbérleők

9 fr. 28 kr., házi adóul földmivelők: 11338 fr. 8 kr., haszonbérleők 549 fr. 4 kr. — A szendrei járásban hadi adóul földmivelők 10755 fr. 20 kr., haszonbérleők: 452 fr. 24 kr., hadfogadói költségeikül földmivelők 205 fr. 42 kr., haszonbérleők: 8 fr. 42 kr., házi adóul földmivelők: 11996 fr. 20 kr., haszonbérleők 504 fr. 36 kr., pengőben. — Öszvessen az egész megye hadi adóul 58366 fr. 32 kr., hadfogadói költségeikül 1113 fr. 4 kr., házi adóul: 65,101 fr. 8 kr. 'S ezek azon érdekesebb tárgyak, mellyeket a most is folyvást tartó közgyűlésünkről megírni érdekessnek tartottam; a többi csak megyénket érdekelvén közelebről, velők a t. cz. közönség figyelmét terhelni nem kívánom.

Veszprémből. Novemb. 18. Évnegyedes közgyűlésünk f. hó 7kén kezdődött. Mielőtt a tárgyalat sorozatát megkezdénem, említendőnek vélem a szeptemberi rendkívüli közgyűlési határozat következtetésében, a katonaság részére megkivántató zab, széna, és kenyér-részletek kiszolgáltatása iránt két helybeli izraelita vállalkozóval kötött szerződést. — Még az augusztusi közgyűlésből fő, és alszabíró urak kiküldettek, hogy járasaikban kérdeznék meg a helységek, vajjon természetben kívánják-e kiszolgáltatni tartozásukat, vagy pénzzel megváltani? E tárgybani jelentésüket a csupán ezért tartottott szeptemberi közgyűlésre be is adták, mellyből az tűnt ki, hogy csak néhány helység kívánt természetbeni kiszolgáltatás mellett maradni, ennek következtetésében határozatott, hogy a tartozásukat természetben leróni kívánó helységek, a szükséges zab, és széna részleteket a megyei lovas katonáknak fogják kiszolgáltatni, a megye kebelében szállásoló, 's átkelő katonaság, és a megyebeli rabok élelmezése iránt pedig nyilvános árcsökentés útján, f. é. nov. 15ő napjától 1843 évi october hónap utolsó napjáig, szerződés kötöttet A. S. és W. A. vállalkozókkal oly föltétel alatt, hogy az egész megyében minden állapotáson, és helyeken szállásoló, és a telető katonaságnak, valamint a megyei raboknak megkivántató élelmeleket megvásárolni, a katonaságnak fekvő, vagy beszállatási helyükre magok költségén fuvaroztatni, a kenyeret tiszta rozs lisztből tulajdon pénzükön süttetni, szénát, zabot fogadandó embeikkel felkötöttetni, 's az illetőknek részletenkint kiadni kötelesek; ha a katonaság fegyvergyakorlás végett akár ezen megye kebelében, akár azon kívül öszvevonatik, a vállalkozók kötelelességben fog állani azt élelmezéssel ellátni, azon esetre pedig, ha a fegyvergyakorlás külső megyében lenne, az által szállítandó természetbeniekért a kincstár által fizetendő fuvarok a vállalkozóknak engedtetnek. — Minden egy részlet adatu két font nehézségű, tiszta rozs kenyérért 2 $\frac{1}{16}$ ezüst kr.; egy részlet zabért, melly 9 iczenyi 7 $\frac{10}{16}$ kr., egy részlet szénáért, melly kötélen kívül 8 fontot nyom, az ezzel járó 3 font nehézségű szalmával 8 $\frac{1}{16}$ ezüst kr. fognak a házi pénztárból fizetenni, hanyagság, vagy hiányosságból eredhető árákért és veszteségeikért a vállalkozók minden értékükkel, 's egyik a másikért jót állva kezkeskedni kötelesek. Megyénknek ezen intézkedése, az adózó nép iránti gondoskodásának legünnöklőbb jele; mert valamint az élelmezések most fenálló módja, egykor az adózó népnek könnyebbitésére vala rendelve, olly felette káros és terhes az most, midőn a termékek folyó ára a beváltási árt gyakran igen fölülmulja, 's a termékek szállításának terhe az adózónak soha meg nem trítettik, annál is inkább, mivel a kezelésnek ezer nehézségei közt a számos visszaélés alig elkerülhető. — (Folyt).

Pozsegából. Nov. 9. 1842. Honunk figyelmé az ilír jelenetek színhelyére van függesztve; sokszor halljuk barátságos körökben e kérdést: micsoda ország ez az Ilírja? miféle nép ez az úgynevezett ilír? mi céljuk van az ilíreknek? 's min alapulnak amaz ilír torzongások, mellyek egy kir. biztos kiküldetését tevők szükségessé? Most, midőn a bán beiktatásának vége van 's az ilír hírek szemtanúk által honunkban hitelesebben szárnyalnak, kíváncsiak vagyunk tudni: mily hatással leend e beiktatás az ilírekre, 's ezek mit ígérnek, várnak, 's reménylenek részökre amabból? továbbá mily szerepet játszottak az ilírek, az utolsó tisztújításnál Zágráb megyében? Mit remél Turopolya? 's alig veszünk hírlapot kezünkbe, hogy vezérekükben e tárgyak iránt legott ohajtva ne keresnénk felvilágosítást.

A szónak: „ilír“ — olly értelemben, mint a mai ilírek azt veszik, alkotója Dr. Ljudevit Gaj, a zágrábi ilír hírlap szerkesztője; ki hírlapját az

egész szláv-tömeg részére az egy „ilír“ szóval egyetemítette; e szónak életkora csak 8 év, alig néhány percz az örök időhez képest, de e szót hatalmas kiterjedési joggal ruházta fel hírlapjában Gaj.

Gaj és társainak vezérelve literatura volt; minden törekvésök oda irányul, hogy az ilír literatura dynastiáját azon mértékben, mint a magyar nyelv fontossága növekszik, Ilír honban virágoztassák 's fentartsák.

A mint működéseinek gyümölcsei szaporodni kezdenek, a hősök e literatura eredményeinek nagyobb polczra juttatását ohajták; Gaj és társai két partra oszlottak, 's lett „ilír literaturai és ilír politikai“ párt; nevezük őket mind „ilíreknek“, mert e nevezet mindenki előtt köztetszést aratott, minthogy Gajnak „aphtosepha“ja vala; utóbb e nevet a növekedő pártok magokénak vallották, 's im végre párdühösen büszkélkednek vele. A literaturai ilírek mindinkább haladtak, 's működésük célja, történeti 's földirati adatok, különféle származatok fölkeresésében, 's a nyelvudományok természetesen ilír szelvénybeni kiművelésében pontosult 's nyelv-művelési hálátlan gyümölcsei eleinte azok valának, mik Helmezyé, úgy hogy Gaj nyelve asteriscus nélkül érthetelen vala; ezen literaturai ilír párt főnöke Gaj volt. A politicus ilírek, kik szinte Gaj pártfogása alatt léteznek, 's kiknek létezését csak a mult tisztválasztás óta ismerjük, a literatura ösvényén messze túl haladtak; ezen párt vezér-elve: fentartani a tartományi jogokat és nemzetiséget, 's ellenszegülni a magyarismusnak. De midőn e pártnak Horvátországban és Slavoniában kiterjedt szelleme természetéből annyira következett, hogy a mai ilírismussá fajult, keletkezék egy harmadik párt, melly szinte a tartományi jogokat a törvény értelmében kívánja fentartani; de különbözik az ilírismustól annyiban, hogy a magyarismust nem tekinti olly phantomnak, melly a municipálitással öszveütközik; e párt az ilírismusnak roppant erővel és szenvedélyvel a honban gyökeret fogó elveit magáévá tenni törvénytelennek, 's a tiszta öntudattal öszveferhetlennek véli.

Alig keletkezett e harmadik párt, 's a két első, t. i. a literaturai és politikai ilírek legott egybeforrtak, 's most már egy pártot, melly elve 's tette, de főleg különös öltözete által teszi magát ismeretessé, képeznek. Igen természetes, hogy az ellenpárt tagjai az ilírismust azon óriási előmenetelt roszalván, jobban egymáshoz simulnak, az ilírektől távoztak, míg amaz eredménydús tisztújítás vége ment, melly a kebleket egymás ellen annyira felhevíté, hogy minden szemtanu véleménye abban öszhangzik, miszerint csak a pártok tökéletes morális elenyészése, vagy a kormányok különös böles intézkedései helyezhetik a felekezeteket törvényes esendpontra.

Hogy az olvasó közönség e tárggyal tökéletesen megismerkedhessék, szükséges körülményesen szólni arról, annyival inkább, mert alig kételkedhetni, miszerint e tárgy a jövő országgyűlésen szőnyegre kerül; eddig pedig a hírlapokban körülményesen leírva még nem olvastuk.

Mondom, hogy a részekben (értem Horvátországot, mert Slavonia az ilírismus rokon elveit nélkülözi; 's bármint dalolgat is az ilír katekizmus e rokonszenvről; kivevén néhány papi egyént, az ilírismus mind elveire, mind öltözetére nézve Slavoniában ismeretlen) a részekben, mondom, most már két párt találtatik: egyik az ilírek vagy „Streličari“ (Schiesstaedler) mert e párt minden mozgalmának vagy határozatának színhelye a zágrábi lövészintézet; a másik a magyarománok, vagy casinoisták, mint-hogy e párt tagjai egy casinóba társultak öszve, hova semmi ilírt be nem fogadnak: így tehát egy részről a lövész-intézet, más részről pedig a casinó a tanácskozás és ellenségeskedéseknek tanyája. A tisztújítás előtti felekezetek annak megtartása után hihetlen polczra emelkedtek, úgy hogy a párdüh a békes család-köröket is megrohanván, azokban borzasztó jeleneteket idéz elő: Az atya fiával, az anya leányával küzd; (mert a szép-nem is lényegesen pártokra oszlott, de nem csak a házban, hanem a házon kívül is fegyverkezetten láthatni a pártok híveit; minden bizodalom elenyészett az emberekben, 's elsőjáróságban, miután minden ember 's magok a törvényhatóságok is a felekezetek egészítő részei; mindenki, vagy ilír, vagy casinoista, azaz egy kéllelhetlen ellenség. Ha szabad kisebb dolgokat nagyokkal öszve hasonlítani, úgy a Zágrábban 's Karolyvárosban — mint az ilírek és casinoisták gyűlhelyén — uralkodó, halálos párdüh kicsinyben Angolország fejér és vörös rózsája.

A felekezetek egymás ellenében ily szilajul állottak, midőn a báni beiktatás ünnepe következett. A kitűzött határnapra tömegekben esődült a néző közönség; a részek, törvényhatóságok küldöttei, továbbá Esztergom, Vas, Somogy, és Baranya megyék követői díszesíték az ünnepélyt; az ezt megelőző napon megjelent a sok nemesi banderium, a szabadosok Varasd megyéből, és Krapina község lovasai; de sem ezek, sem Zágráb város fegyveres polgárai, sem az ott tanyázó Gollner-nyalogság a köz figyelmet magára nem vonhatta, mert ez az ilirrek 's a casinoisták hatalomkaraira, ha szabad úgy szólom, volt szegedve. Itt meg kell jegyezni, hogy Turómező nemes katonasága a casinoisták, a többi két rendbeli alábleirandó testület pedig az ilirrek katonáit képezik. (A turómezőiek mintegy 140 ember, számos eszától, pártagtól 's a polgárságtól, nemkülönben ennek zenéjétől a városbíró tilalma dacára kísértetve, vette a Katalin téren az alkalmazkodás rendszabályait, 's régi szokás szerint a felső városba szállásoltatott. A turómezőiek előtt megjelentek az ilirrek egyrendbeli katonái, ugymint a kaszások vagy dzsidások (Sensenmänner, Pickenmänner) mintegy 150 ember; e vendégeknél Nugent gróf szabadosainak (Slobadnyaki) nevezettek, 's kiket ily alkalomkor Zágrabba soha sem volt szokás összegyűjteni, 's kiknek egyszersmind jogtalan megjelenésükért 's több ellenséges rosz hírek miatt a casinoisták a báni helytartónál fogatlan óvást tettek, öltözetük ez volt: Opanka (boeskor) fehér (darovác) nadrág 's gunyacz, vöröspostóbul törökmodoru sapka lefüggő fekete sallangokkal; fegyverök kétöles karó, mellynek végire egy kaszákból készült dzsida alkalmaztatott; e csapat parancsnoka gr. Nugent Albert lóháton ülve következő öltözetben jelent meg: török czipe, bő törökdivatu fejevászaron dimlia bugyogó, kurta török mellény, vörös töröksapka, vörös postó bőpeny, melle és nyaka meztelen, hajfürtöze 's egész magatartása törököt ábrázolt, fegyvere pisztoly és kard; segédtszte (egy falusi jegyző) lóháton, hasonló öltözetben, a csapat zenéje és számos néptől kísértetve tartá bemenetét, és Neudorfban nyert szállótanyát. Nem lehet egyuttal nem érintenem, hogy midőn ezen ilir katonák a káptalan-téren elvonultak, a nevendék papság épen akkor indult kar-ümögben a székes templomba, 's mihelyt ez megpillantá a fegyvereseket, legott négysegű sapkáját emelve, harsogó „zsvio“ra fakadt. Estvefelé megérkezett az ilirrek második csapatja az ugynevezett seressánok, közel 200 ember, szép, erős 's az élet mostohaság-hoz törődött nép, részint a megye őrkatonái, részint Topolovecz uradalom bérszolgái; öltözetjük: opanka, fejeznadrág, hosszú fekete gunyacz, vörös ilir sapka, fegyverök puska, két pisztoly és handzsár; e csapatok gr. Nugent Albert főparancsnoksága alatt, két fiatal ember vezeté ilir öltözetben; a harminczad térről hol felállítva volt, szállásaira költözött; 's mivel szállások hiánya miatt sok ilir katona egy megyei eskütt pajtája alatt tanyázott, a fő parancsnok örömet és nyomort embereivel megosztván, velök együtt lak 's nyughelyét ugyanazon pajtában egyszerű szőnyegen választotta. Minden ily csapat saját zenészekkel bírt és „Josh Horvaczka ni propala“ — „Nekse hrusti saka mala“ — napi renden volt. (folyt.)

Ersekujvár. — Ha valamely nép szellemileg csak annyira kifejlődött, hogy korszerűen vezéreltve az elfogultság fátyla alá bepillanthat, úgy már elérte azon értelmi fokot, melly elmaradása vissza taszító meztelenségét tüntetvén elő, keblében a haladás vágyát, 's ennek teljesülését feltételező áldozatkészséget ébreszt fel: olyankor esuán egyesülés kívánatik, 's a nép összes erejének érzetéhez jut, 's mert akar, mert összes erejéhez hite van — soha sem oly szegény, hogy a hiányt legalább némileg ne fedezhetné. Dícséretes példát nyújt erre Nyitra megyében kebelezt érseki mezőváros „Ersekujvár“ mellynek polgársága csaknem minden kivétel nélkül kézművekből élven, a vidék vásárait kénytelen összeharagolni, hogy sovány keresetéből családja szükségét csak szegényül elláthassa. 'S ime Ersekujvárnak szegény polgárai önérejükön minden számba vehető nagyobb küladakozás nélkül a város közepén egy költséges, nagyszerű és díszes épületet emeltek oly czélból, hogy a sarjadoszó honfiaknak tanodául szolgáljon. Ezenfelül a tanítói fizetéseket biztosító alapítókét is meggyűjtötték és e. f. év őszhő 2án fels. engedelemmel négy latin osztályt nyitottak meg. A ki azonban azt vélné, hogy e szegény város polgárai itt megállottak, 's ölbetett kezekkel henylve azt hiszik, hogy már a nevelés ér-

dekében mindent elkövettek, — az esalatkoznék. Ugyanis e. f. hó 6dikán gyűltek legelőbb össze a helybeli esperes által indítványozott 's nagylelkű adakozással pártolt kisededovó intézet részvényesei 's adakozói, 's az esperes úrnak korszerű és hatásteljes szónoklattal előterjesztett tervezete szerint az egyesület alakult is. 'S bárha örömmel hisszük, hogy az intézeti pártfogónál megkért urodalmi főkörmányzó né az egyesület előmozdításaért ezentul is buzgólkodand, és városunk felvilágosodott előljáróságának e részben megkezdett dícséretes igyekezete is szép jövővel biztat; mindazonáltal kénytelenek vagyunk megvallani, hogy az eddigi pénzüszveg igen kevés 's jelen helyzetünkben gyenge vállaink a megkívántó összes költségeket meg nem bírják; — pedig önrörök túl becsülése csak oly káros hatású lehetne, mint a vétkes hanyagságnak árnyképe. — Azonban vigasztalva tekintünk egyetünk jövődjébe, mert kegyes földesurunk herczeg Primásunk atyai részvéte édes reménnyel tölti el keblünket. Ugyanis ő herczegsége, a mint a gyűlésben hitelesen mondatott, magának az aláírási ív mását megküldeté; — 's mi gyermeki örömmel várjuk ő herczegsége atyai intézkedéseit, mert ő, a ki a közjóért nem csak hön buzog, hanem nagylelkűleg áldoz is, bizonyosan hív alattvalóinak, 's alattvalói utónemzedékeinek emlékében e részben nagylelkűleg fogja magát örökíteni. Adja az ég, hogy herczegatyánk nagylelkűségének 's telhető buzgó törekvésünknek édes gyümölcseit minél előbb élvezhessük. — El nem mulasztandom az egyesület mibenlétéről a tisztelt közönséget ezentul is értesíteni. — Egy honfi. —

Magyar partvidék.

Cs. k. ausztriai főhg Ferencz-Károly ő fenségének fümében tartózkodásáról következő tudósítást közöl egyik levelezőnk: „Fiume nov. 9d. Ferencz-Károly ő fensége megérkezett. Alig hallánk f. nov. hónap 4kén d. u. 1 1/2 órákor az itt állomásozó Penice cs. k. hajórul három álgudörgést, melly „Mittrovszky“ gőzösnek magas vendégünkkel megérkezett városunk hű lakosainak hírül adá: azonnal minden egyházi, polgári és katonai hatóság, temérdek nép kíséretében a kormányzó palotája előtti gátra sietének, 's onnan a palotáig, mint ő fensége szállása helyéig sort (spaliera) képeztének. Azonközben a gőzös egy álgu lövésnyire közeledvén, kormányzó urunk a kikötő egyik földsiszített csónakába lépvén, a hűs éjszakiszél hajtotta gőzös elibe sietett, hogy ő fenségét partra szállítsa; ki is bátran a csónakba bocsátkozván, a kormányzói gátnál szárazra lépett, az összetódult nép sokszoros éljen kiáltási 's a tisztviselők sora között a kormányzói palotába ment, itt a főbb hatóságok üdvözlő tisztelgését nyájias leereszkedéssel fogadá, 's végre rövid nyugalom után, a már kész ebédhez ült. Ugyanaz nap esti hat órákor a helybeli Haugvitz ezred hangászkarra, 's 200 díszruhába öltözött polgár háromszinű nemzeti lobogókkal 's fáklyákkal, minden fáklyán: „Éljen Ferencz Károly!“ felirattal 's nemzeti színű golyóval, az Ürmenyi térről a kormányzói palota felé sormentet tartott: a palota előtt több zenedarabok igen jól játszottak: majd 8 órákor ő fensége, az említett 200 fáklyás polgár kíséretében fényesen kivilágított városi színházunkat tisztel meg jelenlétével, hol az összes közönség zajos éljennel fogadá. Itt a város nevében Dabala úr által szerzett költemény osztatott ki: egy példányát, melly ő fensége számára volt rendelve, a kormányzói páholyba, mellyben a főhg tartózkodott, egy sodronyra mesterileg alkalmazott fejez galamb vivé meg. A színházban „Gemma di Vergy“ daljáték adadtott, táncczal. Ő fensége, a nagy északi szél miatt — melly ellen a gőzösnek erősen kellekülödni — fáradalmas utja után, nem kevésse el vala törődve, a színházban maradt a daljáték egész első felvonása, 's a táncz alatt, ezután szállására viszatért, a közönség újabb tapsai között. — Következő napon, azaz nov. 5kén reggel ő fensége a helybeli hatóságok és testületek hódolatát fogadá, mint szinte azon küldöttségeket 's főrangú személyeket, kik tisztelőre jövének, és pedig mindeniket különkülön 's oly nyájias leereszkedéssel, hogy elsőül utolsóig mindenkéhez intézett szavai a szíveket általában lebilincselék. A tisztelgések 11 óra felé elvégződvén, ő fensége az amerikai modorban készült új malmot, néhány közzintézetet mint a szerzetesnök „conventjét“, a gymnasiumot, a normalis iskolát, a gymnasiumi könyvtárt, a kisededovó intézetet 's tb. látogató meg; mindezek megtekintésében ő fensége idejét d. u. 4 óráig

tölté, noha az ebéd 3 órára vala rendelve. Mind ezen helyeken ő fensége ritka nyájasságának újabb, 's magas megelégedésének számos jeleit adá. A gymnasiumba érkezvén, rövid szónoklattal, 's egy második éves fensőbb osztályi növendék által elegiacus költemény nyel üdvözölteték a gymnasiumbeli ifjuság nevében, melly tisztelgéseket ő fensége kegyesen fogadá. Ezen este ismét méltóztatott ő fensége a színházat magas személyével szerencsésíteni, — ma is, mint tegnap, fáklyások által kísértetvén, 's ott az egész első felvonás és táncz végeig mulatott. (Ez estve a tegnapi daljátéknak második felvonását adák mellyen ő fensége tegnap jelen nem vala.) — 6kán, Vasárnap reggeli 7 órákor ő fensége Tersattora ment, hol miután a sz. Ferenczi atyák egyházában a főtszít. Szegniai megyés püspök ur ő mlsága által tartott misén jelen volt, a sekrestyét és zárdát meglátogató, mint nem különben a tersattói váromot is; innen gyalog a tersattói lépcsőkön Fiumeba visszatérvén, több közhivatalokat és templomokat, mellyeket előbbi napon meg nem tekintett, színház előtt és után megsemlélni méltóztatott helyhellyel több jeles feliratok 's az ünnepélyhez alkalmazott átvilágító feliratok látszottak. Terveztetett 's el is készítettett a halászgát előtti új kikötő egész felületének kivilágítása is; azonban, sajnálatunkra a még egészen le nem csilapult éjszaki szél miatt e szép látványt egész pompájában nem élvezhettük; mind a mellett, e nem épen szerencsés sikerű kísérletet ő fensége a halászgát legvégűs fokáig megtekinté. — Következő napon, hétfőn, reggeli 7 órákor ő fensége városunkat elhagyá 's útját Laibachnak vette, köz sajnálkozást hagyván maga után a miatt, hogy a legjobb 's legszeretreméltóbb kir. hghez hozzászab ideig szerencsénk nem leheté, kit útjában ezen város lakosainak legőszintébb áldás-kívánataik kísérnek. — A fenséges főhg itt mulatása alatt a főszemélyeket mindennap asztalához hivató, jelesen a horvátországi bánt, szegniai püspököt és zágrábmegyei főispánt, 's a helybeli hivatalok főnökeit — Nem magasztalhatom eléggé e fenséges főhg nyájias leereszkedését mellynek magasztos, hogy ne mondjam szent tiszteletet gerjesztő példájával büvölt meg bennünket. E bájos erény egyébiránt mindig kitünőleg sajátja volt a fenséges ausztriai háznak. — Bennünk kedves érzetet ébresztett azon hiedelem, hogy fenséges vendégünk iránt tanusított őszinte hódolatunk magas elégedését megnyeré. — Bármerre járt ő fensége városunkban, mindenütt tömérdek népsereg követé, kiknek arcukról is sugárzó örömméretet gyakori zajos éljenekben tört ki.

Kereskedési ügy. — A Lloyd Austriaco nov. 3kai száma ily értelmű levelet közöl Veleneczből: A triestzi börze által a velencei kereskedő kamrával kötött terv teljes méltánylásra talált. Oszolni fog tehát a köd, 's hajnalpír deríti fel ama balvélekedés hosszú éjelét, mintha e két város érdekei, vállalati összemunkálást nem engednének. E két városban pontosul össze úgy szólván, az ausztriai tengeri kereskedés: egyesült erővel csuda dolgokat teendhetnek. A közjöllet szellemi 's anyagilag emelkedendik. Vaspályáik által magukhoz ragadandják végkép az egész birodalom külkereskedését, a belkereskedés legnagyobb hasznára. Egyenkint mindegyik város bir sajtóságos hasznokkal 's károkkal, de egyesülten mindenre képesek, mi egy 36 milliónyi szövetség legkiterjedtebb tengeri kereskedésére szükséges. A közjöllet fejlődésének tekintetéből meg kell szünni minden önzésnek. Hogy a velencei kamra oly könnyen 's hamar hajlott a triestzi börze indítványára, eléggé tanusítja, hogy magas közérzelem készül fejleni, 's hogy amaz eszme ohajtott gyümölcseit termend. — Ugy hisszük, ezekből elég viágos, mikép a két hatalmas város mintegy új életerővel készül százados önzés-szülte idegenkedése feledésével szegény Fiumenkat még árva helyzetbe szorítani az ediginél. 'S itt csak rajtunk áll segíteni, 's csak mi segíthetünk minél gyorsabb orvoslással. Ha magyar termékeinket az említett vasutakra bocsátván ama két városba szivárogtatjuk, mint tengeri torkolatba, Fiume veszve van, 's vele veszve önálló hazai kereskedésünk a külföldre nézve. Csak úgy vehetjük ennek elejét, ha termékeinket elzárva a két hatalmas vetélytárstól, Fiumét teszszük azoknak egyedüli fokhelyévé.

MAZ
Az angol é
lata után szüks
mert ennek áll
külföldé; ennel
a régi formák 's
talán első helye
csak kell szólan
köz dolgokban,
tisztá eszmékre
vitatások elveze
fokára, mellyből
kezesít, a nélkül
kamlás pályájá
'smintegy kény
Igaz, hogy
lani nehéz, m
rülhet leg több
lem 's minden h
kodva csak a t
nettel tartozun
köz dolgokban,
terjesztvén, mi
építeni valame
mellynek felada
felre tenni, mik
Hazánkban
zal járn szoko
vttakozás tárgy
értekezésben is
Kell-e má
jogok eltörleszt
módosítani fená
ezek lehetnek a
adni, valamint
Hogy kény
fejtetés. éper
sokkal csekélye
röl, kik bármí
tás által: hogy
mó feloldási ne
azok sorsa, kil
uton, kezdenek
olly természet
ki is gynyolni,
Első ker
ticitás honorum
élet törvényese
Egy gond
litica kifejlesít
arról, hogy mi
hason formák k
örökös jobbágy
strictio) előbb
baditása, majd
helyről másra,
robot szabályoz
delkezesek, a
megváltása, ne
nyeges megkül
mellyek egyik
sőt ma is kevé
itt ott még hely
A statuslé
ki a körülmény
a statusokban
letét, erejének
helyett magány
mely- 's keres
mintegy próba
állása eszközöl
röghez csatolta
táplálásért?
Ez nem vo
letés után ma
gen bizonyos id
kimondva, „a
kal később is
megszüntek, mi
tő a sebeket, s
látjuk a magán
ótlmat kerestel
földön-futókká
Bonáldnak
udvarban egy
latok az időkb
táltak; minél
a birtokos befol
fogásában, véd
hódítási alkalo
ezen tetőpontra
Azonban a
nem tarthatja, a
nem eszközölhe
állapotban bel
küzdsében. In
a kény-urak e
ri megváltoztat
belső jó rend
időszakokban
melly sebeket
makaes főnököi
tán a mennyei
is, melly a durv
megszentelje,
kélyesítés hely
fejledezése is,

Politikai fejtegetések.

II.

MAGYAR FÖLDBIROK ÉS ÖSISEG.

Az angol és francia földbirtok-viszonyok rövid vázlatát után szükséges saját honunkra is szemünket fordítani, mert ennek állapotja inkább érdekelhet bennünket, mint a külföldé; ennek virágzása, további fejlődése, vagy pangása a régi formák 's napi rendre kitűzött közt fő — mondhatnók talán első helyet foglal, melyekről jól vagy rosszul, de mégis csak kell szólni, mert ha hallgatunk, a bonyolult tárgyról tisztá eszmékre vergődni lehetetlen, midőn a pro e o n t r a vitások elvezérlik végre a nemzetet a meggyőződés azon fokára, melyből nyugodtan és szilárdul fejtheti ki rendelkezését, a nélkül hogy a nyakszegő veszélyes ugrások sikkamlós pályájára akarva, vagy nem akarva szorították, s mintegy kénytelen mozogná ismeretlen új stadiumán.

Igaz, hogy egyes embernek országos dolgokról szólni nehéz, melyekre köz tanácskozások folytában derülhet legtöbb fény, de ha egyesek vitaközvetítésével 's minden haszonvágy nélkül folynak, ha sértéstől óvakodva csak a tárgyakat motiválva adják elő, úgy közzéval tartozunk mindenkinek, ki tanulságosan felszólal köz dolgokban, tudományát, nézetét igénytelenül előnkbe terjesztvén, mivel azokon mint megannyi anyagon tovább építeni valamely status művészi testületének könyebb, melynek feladata a napi kérdéseket életre hozni, vagy félre tenni, mikép t. i. a körülmények kívánják.

Hazánkban már az ösiseg megszüntetése, 's az azal járn szokott földbirtok ingósítása (mobilisatioja) erős vitaközvetítés tárgyává váltak, melynek megközelítése jelen értekezésben is főzél.

Kell-e már változtatni? Utótt-e a végóra az ösisegi jogok eltörlesztésére? — 's ha igen, hogyan és mikép kell módosítani fenálló földbirtoki viszonyokat? — Látni-való, ezek lehetnek a főkérdések, melyekre kimerítő feleletet adni, valamint igen kényes ügy másfelől igen nehéz dolog.

Hogy kényes és csiklandós természetű az illy nemű fejtegetés, épen nem esoda, mert minden változtatás még sokkal csekélyebb dolgokban is morgást szül azok részéről, kik bármi okná! fogva érdekeltnek a formaváltoztatás által; hogy ha még a dolog kényes oldalához a csomó feloldási nehézség is járul, valóban nem irigyelhet azok sorsa, kik politikai irodalom mezején, a legtovisesb uton, kezdenek ösvényt nyitni; azért ha bukdosnak, szint-olly természetes, mint másfelől korholni őket, vagy még ki is gúnyolni, hogy elestek — nemtelenség.

Első kérdés. Kell-e a földbirtokbeli ösiseget (aviticitas bonorum) megszüntetni? 's a szabad adás-vevés évet törvényesen megállapítani?

Egy gondos pillantás az eurpai statusok belső politikai kifejlésibe időszakonként nem hagy kételkednünk arról, hogy mindenike kisebb vagy nagyobb mértékben hason formák közt mozgott földbirtokviszonyi tekintetben. Örökös jogbágyaság vagy földröghöz-kötetés, (glebae adstrictio) előbb csak némely egyének személyes felszabadítása, majd az általános szabad költözöködhetőség helyéről másra, előbb földesuri — egymástól szabadon elűtő robotszabályozások, majd országos, összhangzó urbéri rendelkezések, a hasznbéri tartozások ideig vagy örökös megváltása, nemes, egyházi, városi 's jobbágyi földek lényeges megkülönböztetése, — ezek mind olly jelenetek, melyek egyik mint másik ország bel életében feltűntek; sőt ma is kevés kivétellel (az egy rabszolgaságot kivéve) itt ott még helyt állnak.

A statusélet e fokozatai igen természetesen fejlettek ki a körülményekből, mert a durva erők idején hiányzott a statusokban olly organismus, mely védje az ember létét, erejének használatát 's kifejlését: statusi intézvények helyett magányosok közti egyezkedések nyultak személy- 's kereset-bátorságot. A hűbéri korszak kezdete mintegy próba volt arra, vajjon magány-uton a status fenállása eszközölhető-e? 's mi volt természetesen mint földröghöz csatoltatás a készen kapott személy bátorságért és táplálásért?

Ez nem volt sem több sem kevesebb, mint, hogy születés után ma mindenki statuspolgár, hogy minden idegen bizonyos idő múlva hazafi lesz, vagy régi elv szerint kimondva, „a levegő megköti az embert.“ Még sokkal később is, midőn már a népvándorlások 's hódítások megszűntek, midőn már a keresztény vallás malasztja enyhítette a sebeket, szelidítette az erkölcsöket: nyilvános nyomait látjuk a magány-ur hatalomnak, melynek paizsa alatt őtalmat kerestek az elűzöttek, vagy kik más akármilyen módon földön-futókká lettek.

Bonáldnak igaza van midőn írja, hogy minden nemesi udvarban egy kis királyság fészkel: a társasági kapcsolatok az időközben curiak száma 's mérlege szerint fontoltattak; minél több volt a földbirtok annál nagyobb volt a birtokos befolyása és hatalma annál inkább bíztak pártfogásában, védelme jobb sikerű volt. A főnök vezérnek hódítási alkalommal legtöbb érték jutott, 's a királyság ezen tetőpontra állított fel.

Azonban a csupa physikai hatalom sokáig magát fel nem tarthatja, állandó és hasznos társasági kapcsolatokat nem eszközölhet csupán azért, mert a mi jó kifejlik is illy állapotban belőlről, kezességet nem nyer az állati erők küzdésében. Innen van, hogy a nemzetek történetei rakvák a kény-urak egymás közti vitáikkal, dynastiák gyakori megváltoztatásával, mi megannyi akadályt volt a belső jó rend 's előbb haladás kifejlésének. E fegyveres időszakokban egyedül a keresztény vallás volt azon ir, mely sebeket gyógyított, az egyház férjfiat lágyíták a makkas főnökök szíveit, serkenték a földművelést, 's miután a mennyei hit átkarolá a status, készen volt az eny is, mely a durva erőket összeforrasztja, azokat mintegy megszentelje, 's felüsse a társasági kapcsolatokra, a főkelyesítés bélyegét. Azon idő óta kezdődött a lelki erők fejlődése is, melynek előbb utóbb a főkormányt statusi

dolgokban — daczára a kényhatalomnak — átvenni kellett, mert arra jogosítva volt, mert a chaoszba csak szellem, és lélek önthetnek világot.

Ezen uton kezdődött a status-élet processusa, a hit mellett iskolák és tudományos szorgalom keletkeztek; a jelen szükségeihez a jövőre szántatások is csatalkoztak — Bármi jó, bármi szükséges volt is a földröghöz ragasztás kezdetben, abból még sem következik, hogy a mi egyszer jó volt, mindvégig hasznos is légyen, azért a szellemi élet fejlődésével a jobbágyok is visszanyerték személyes szabadságukat, a bevett vallás szent ihleténél fogva minden ország belső organismusa emberibb lett; a személynek bátorságot, a keresetnek biztosságot (örökvék adni, 's ma már ott állunk, hogy az emberi jogok méltánylásával a nemzeti gazdálkodás tudományos feladatait is esendes nyugalomban fegyverzörrenés nélkül feloldjuk. Ez fő dolog, mit soha szemünk elől tévesztünk nem kell, tévesztünk nem szabad, ha igazságosok akarunk lenni.

Közelebről hazánkat illetőleg két fő szempont vezethet a kérdés eldöntésében, melyek egymásra — kölcsönös befolyással vannak. Az első szempont a tudomány teoriájában, másik a teoriái szabályok honunkra illesztésében vagy is a practikai alkalmaztatásban felelnek. Ki reformot akar, mindenik szempontra figyeljen, mert egyoldalusság csak látszó sikerrel kecsgetet a bűvészetek jóval felül fogják mulni a valódi nyereséget.

A politikai tudományok szépen összhangzó elveket állítanak fel status-boldogítási tekintetben, de mindnyáját azért átültetni, azokat minden kivétellel és módosítással nélkül meghonosítani nem lehet, mert az eszméknek vagy ninese-nek még megfelelő tárgyai valamely statusban, vagy azokat elő kell előbb teremteni, hogy a szép eszmék családossákká ne váljanak: gyakran az életmódok kül-formáiban is olly nehézségek rejlenek, miket huzamos előkészületek után győzhetni csak le, hogy többet nyerjen valamely ország, mint a mi nek már valóságos birtokában van.

Midőn tehát tükörfényűek is némely politikai elvek nem következnek még, hogy azoknak egyszerre bököljünk, mert a körülmények oda nem értek még, hogy gyümölcsözővé tegyék az abstract állításokat, 's ha nem eszalkozom, itt sikkamlík el sok iró, midőn az elvek és életviszonyok közt fenforgó különbségeket kevés számításra méltatják. — De bár a politikai elvek mindenike nem minden kifogás nélkül létesíthető is, vannak e tudományban már olly szabályok hozva, melyeket el nem fogadni szinte lehetetlen, miután következetességök 's hasznok eleven példákban megigazultak, 's mondhatni mintegy kézzel-foghatókká lettek.

Illy elvszabályoknak nézem én a birtok sérthetlenségét, melytől tökéletes kárpótlás nélkül senkit megfosztani nem lehet. A status rendelkezési jogát birtok kereseti módok felett. E két elvszabály legszorosb kapcsolatban áll egymással, azért bővebb fejtegetést érdemelnek.

Minden birtok (vagyon, eserebecsü-javak összesége) természet keltős, anyagi, és alakí, az első a status mint status nem adja, nem is adhatja a polgárnak, mert a birtok anyagát vagy szerzemény, vagy öröklés, vagy végre s z e r e n s e utján nyerte a polgár, a statusnak azért mást nem is közzölhet, mint hogy a keresemény és birtok bizonyos megállapított formáit védi, 's őtalmasza. 's ezen törvényesen meghatározott formák teszik már a birtok külső alakzatát, melyek természetesen csak addig állnak fel, míg az azokról szóló törvények saját erejökben állanak. Láthatni tehát, hogy az alakí formák koránsem a földol, hanem az anyag az, melynek állományát, használatát biztosítani kell, mihelyt birtokot illető törvényes változtatások sürgettetnek.

Önkényűleg a status még az alakí formák felett sem rendelkezhetik, melyek mellett állhat csak fenn a vagyon és szerzetethetik; minden alakí változtatásnak a szűkségegészetből kell kiindulni, hogy az anyag az illy változtatás által még inkább biztosított, annak használmódja kötetlenebb lesz; következésményesen akármely jó törvény birtoki irányban soha nem érdekelheti magát a vagyon substantiáját, melyet, mivel az nem a statustól jó, meg sem támadhat, hanem csak a formákat tárgyzahatja, melyek szerint szerezni, 's a szerzeményt fenntartani kell.

Ha nem önkényűből, hanem szükség érzetéből kell kiindulni a változtatásoknak, látható az is, hogy olly esetekben, midőn a vagyon substantiája ómadatik meg, az teljes kárpótlás nélkül meg nem eshetik, mert azért a régi törvények szelleme kezeskedett, 's egyeseket az egészért károsítani nem lehet, nem szabad. E szabályt kisajátításokban (expropriatio) híven is követték mindenütt. Ha mondaná valaki; hogy az adóztatás által már a status jogot is szerzett magának a birtokról anyagilag is rendelkezésre, a felelet könnyű leend: az adóval a status szűkségei fedeztetnek; ha nincs annak elég külön birtoka, melyből költségeit megbirja; az adó nyereség a polgárra nézve, mert vagyona többi részét az adó által eszközöltözött közös őtalom által biztosítja.

Egészen másképp van a dolog, midőn háború idején ellenség veti ki az adót, az nem egyéb, mint a polgári vagyon elkobzása, mert „inter arma silent leges.“

Röviden szólva, ha a status rendelkezési joga birtok-alakí tekintetben kétségbe nem hozható is, másfelől szint-olly igaz, hogy ha már földesuri jogokat szűkség érzetéből el kell enyészteni, e változás mindig azon feltétel alatt eshetik meg, hogy az illy jogok a föld czélszerű művelésével 's a gazdálkodás jobb módjával ellenkeznek, miért aztán a status köteles is, az illy jogukat teljesen kármentesíteni.

Hírlapi kalászkok.

Pesti Hírlap. (197 sz.) Vezércikkében az országgyűlési ingyenszállások ügyét melegíti föl 's szól a haza atyjainak, az országgyűlési testületnek,

a törvényhozó hatalomnak ellenében olly tiszteletlen hangon, minőt még nem találtunk egyikben is azon cikkek közül, melyek e tárgyról külön lapokban különösen pedig a „Századunk“ hasábjain megjelentek. Soha nem valánk 's nem leendünk pártolói semmiféle hibának, semmiféle igaztalanságnak. Napfényre vontuk 's napfényre vonandjuk ezentul is mind azt, minek káros eredménye csak a nyilvánosság őrszelleme által akadályozható; szöltünk 's szölan-dunk hiányokról, fogyatkozásokról 's visszaélésekről, mik polgári életünk 's szerkezetünk körében előttünk ollyakul föltűntek 's föltűnendek; és szölni fogunk majd az országgyűlési szállásokról is, hol — mint hisszük — a szent jogon túl, nálunk sok más, 's pedig igen nyomos okok is, veendőik figyelembe, de melyeket a P. Hírlap mellőzni jónak talált; azonban nem feledtük, 's nem feledendjük soha, hogy másképp kell szölni egy bünbarlangi gonosztétő vagy közbotrányt okozott suhanec ellenében, és másképp testületekről, melyeknek eszméje szent 's törvényeinken alapuló tekintélye bántathatlan. 'S így lehetetlen volt fájdalmasan nem érintetnünk e cikkek tiszteletlen hangja, indultos kitérősei 's vakmerő hasonlításai által, melyek majd mindenik hasábon pazarul használtak. *) A cikkben uralkodó hangnak ismertetéseül elég legyen következőket ide iktatni: „valljon ezen országgyűlés egy ellenséges tábor e, mely az ultim a ratio, az erőszak erejére támaszkodva, egy békes várost erőhatalommal megszáll, 's a lakókat bérlett szállásaikból, a házbirtokosokat saját lakaikból ingyen, minden kárpótlás nélkül kikergeti? — ha igen, ha mint ellenséges tábor jelenik meg az országgyűlés, 's mint illyen, az erő és hatalom jogánál fogva, szállást ingyen követelhet, a békes polgárt lakából kiűzheti, 's bútorait lefoglalhatja, teljességgel nem látjuk által, miért ne parancsoljon ingyenebédet a fogadóknak, miért ne kívájon ingyen szekerezést a fiacretől, ingyen ruhát szabóttól és vargatótól, ingyen bemenetelt a színházba 'stb. 'stb.; mert isten látja lelkünket, mindezt szintolly joggal tehetné, mint a minővel ingyen lakást requirál.“ — Annyi gúny, annyi tiszteletlenség fekszik e szavakban, a mennyit mi, 's velünk, úgy hisszük, minden jörczésű magyar polgár, egy ugynevezett kupahtanács ellenében is csak rosszalni fogna. — „Ertekező-jében a rég megszakasztott fiumei levelek harmadika közöltetik.

Jelenkor. (93.) Melléklapjában tartalomdús folytatása foglaltatik a „Társalkodó“ 67ik számában megkezdett „Sequestrum“ fölíratu cikknek, mely nem csupán törvénykezéssé, hanem főképp nemzetgazdálkodási és országszerkezeti szempontból értekezik a tárgyról. Illy cikkek megannyi cáfolatlan bizonyosságok arra, hogy reformereink legfőbb indítványa lelkesülés, de nem megfontolás eredménye, 's hogy azok bajnokainak vágyteljes szíve túlnyomósággal bir értelmük fölött a határozás mérlegében.

Nemzeti Ujság. (93.) Korunk ügyei rovatában a „Radicalismus“ lényegét 's irányát ismerteti, csupán elméleti téren maradva. Jó lett volna egy kis alkalmazás a mi radical-reformereinkre, mert azok sokszor el nem értik azt, a mi rájuk vonatkozik, ha csak az ember „száz-röviden“ meg nem mondja nekik: mutato nomine de te fabula narratur. — A radicalok irányát a cikk írója következőleg mutatja ki néhány szóban: „a radicalok czélzata 's szabadsági eszméje dulékony és fölzendítő, föloszlato 's erőszakos.“ — A „Hasznos Mulatságok“ „Hunnia a haladás korszakában“ című munkáját ismerteti Éliássy Istvánnak.

Hírnök. (91.) Melléklapjában egy igen eszméltető cikket közöl „Sebes haladás“ fölíratul a velős dolgozatairól ismert K-u J. aláírásával. Ajánljuk nemzet- 's különösen nép-boldogító férfitainknak. Itt-ott ráismerhetnek saját szerepeikre is!

Athenaeum (61.) Agyagos Molnár Sámuel latin nyelvtani ékes és képes szökötetőstanát ismerteti és bírálja; befejezi egyszersmind Bajza részéről a Lauka-Vachot pör iránti fölvilágosító szözatot, melynek végszavai következők: „Egyike ezen uraknak megvallá, hogy ellenfeleinek arcán szokta kezei nyomait hagyni; másika levetösdít akar játszani. Bajza

*) A P Hírlap, bár másoktól 's általunk is figyelemzetett már ismételve arra, hogy a mennykövező Jupiterből fölv nemzedék kora elmult, még mindig azt hiszi, hogy pattogásai és durrogásai előtt nemcsak egyesek, de még hatóságok is összerogynak!... Vaklövés, uram, és esütörtök, ne erőtesse meg magát!! Szerk.

József a csatázás e nemeiben nem gyakorlott; bíróni mint Vachot Imre és karmolni mint Garay János nem tud: de valamit mást nem is akar földhöz sújtani vagy arcokat összekarmolni, úgy magát sem örömet sújtatja és karmoltatja, mert úgy vélekedik, hogy a harc illy nemei nem eszközei annak, hogy valamit kifejtsünk és felvilágítsunk. Azért keresnek e harcyszomjas urak magoknak más embert, kinek kedve leend külekedésekhez.

Regelő. (93.) Egy elbeszélést kezd meg Szabó Mártontól e cím alatt „Szerelmem gyermeke.” — A színi bírálatokban több méltányosságot s következetességet ohajtanánk ott, hol a közönségről, női szeméremről stb. van szó; mert ezek valóban össze nem illeszthetők azokkal, miket a színbíró a Regelő 73—78. számában ugyancsak e tárgyról igen helyesen írt. (L. Hirlapi kalászkok 79.sz.)

Magyar Gazda. (93.) Tartalomból cikkei: Jóság-bérendes Bujanovics Eduardtól, és a lebrezeni fűvészkertéről írott közlése Vass Pálnak. Igen szerencsés gondolat a fűvészkerteket annyiban közfegyelm tárgyává tenni, a mennyiben ottani kísérletek gazdaságunkkal érintkezésbe jöhetnek. Hisszük, hogy ehhez utóbb technológiai szempont is járuland; nemkülönben, hogy a pesti fűvészkertéről is hallandunk vagy olvasandunk valahára valamicskét!

Ausztria.

A lipcsei közönséges ujság 317dik száma következő érdekes cikkelyt közöl Ausztriából az angol-ausztriai kereskedést, s a német vámegegyesületet illetőleg: „Föltötte nevezetes és tanulságos, mikép Anglia, tartván Ausztriának a német vámszövetséghez csatlakozásától, folyvásti hízelgésekkel kereskedési szerződésre akarja bírni. Nagy szerencsétlenség járulna nem csak Ausztriára, de az összes Németföldre; ha Ausztria e tekintetben Anglia ügyekezetének engedne. Németország és Ausztriának egymásra kölcsönös szükségük van, s az ellenkezőt csak tudatlanság vagy öszintetlenség állíthatja. Félreismerhetlen Ausztria fontossága Németország hatalma s gazdaságára nézve, s azt nem hatja át kellőképp a német egység testvérérzete, ki ezt méltányolni nem tudja. Rossz szolgálatot tesznek azok az ügynek, kik arról csevegnek, hogy Németországnak mit sem kell Ausztriával törődni, mint szinte azok is, kik Ausztriát inkább európai, mint német hatalomnak nevezik, s állítják, hogy sorsa nem függ össze Németföldével, és saját politikát kell követnie. Alig mult el imént az eléggé fájdalmas tapasztalás, mely ellenkezőt tanúsít. Szomorú jele ez a németországbani szakadásoknak. A német egyesülésben Ausztria nélkül, egy lényeges alapszeglet hiányzik, s hogy Ausztria német állását, európai saját állásának egészen alárendelvé, az olly hiba, melyet a bécsi cabinet vagy már megismert, vagy legközelebb megismerend, s ez esetben igen veszélyesnek látandja az angliával külön egyesülést. Ha Ausztria inkább Angliával köt kereskedési szerződést, mint a vámegegyesülettel, egyenes ellenségeséggel lép fel Németország ellen, elveszti minden népszerűségét Németföldön, saját népei re-

ményt megsemmisíti, megosonkítja saját hatalmát s a németet. A kárörvendő szomszédoké lenne a diadal. Francia s Angolország aggódva ismerik el, hogy Németország Ausztriával ellenállhatlan s törvényadó világhatalommá válnék, s tudják, hogy megoszolva mindegyik csak alárendelt közbenjáró politika körében mozoghat. Ez oka, hogy az egyesülést gátolni iparkodnak, Anglia anyagi édesgetéssel, s Franciaország politikai s egyházi feltékenység felizgatása által. De Németföld s Ausztriának virasztaniok kell, hogy e kísértetben ne bukjanak. Ausztriában mindenki, ki a jelent érti, s a jövőt sejteni képes, a német vámszövetséghez csatlakozás mellett van, sőt a német tartományokban is jelentékeny rokonszenv nyilatkozik. Tévedés tehát azt állítani, hogy az egyesülés utáni vágy csökken, mert anyagi egyesülés hasonarányu szellemi lépések nélkül lehetlen. A műveltek osztálya rég el van készülve az egyesülésre. A külföld csalódik Ausztria állapotjára nézve, sőt úgy látszik, maga az ausztriai kormány sem érti elég világosan a népszellemét. Engedjen csak egyszer szabad nyilatkozhataást, bámulva látandja, mily erőteljesen haladott a közvélemény. Egészen mindazáltal ez el nem kerülheté figyelmét, s erre építjük reményünket, hogy Ausztria mind inkább közeledend anyagi és szellemileg Németországhoz, s végre tökéletesen hozzá csatlakozandik. Ausztria s Németországra nézve szomorú és vesztes volna, ellenben csak ellenségeinknek használna, ha e reményünk be nem teljesednék.

Nagybritannia.

* A chartisták jelenleg Nagybritanniában, mint hírlapokból tudjuk, a választási, s így a képviselőbeni részvét-jog kiterjesztéséért vagy inkább általánosításáért küzdenek. Merényeik és hőseikről közöltük annak idejében a közlendőket; most, miután törekvéseik célja hasonló — némileg — a nálunk is szőnyegre került képviselői jog-kiterjesztés apostolainak jajveszékél esengéséhez, avagy ha helyesebben akarunk szólni, némely „soidisant” népbáratok vészjósló mennydörgéséhez: helyénlenni hitük az „Examiner” legújabb számai egyikéből közölni az angol chartisták jelen helyzetét, s azon eredményeket, melyeket eddigi erőlködéseik születtek. Halljuk tehát az említett hírlapot: „A chartisták elhatározták, hogy sem nem javítnak sorsukon, sem mások által javíttatni nem engednek mind addig, míg elég erejük nem lesz minden szükségüket kielégíteni. Kevés nép fordított valaha több erőlködést állapotja javítására, mint mennyit az chartisták elkövettek minden lehető javítás ellen, kivéven a chartistát. Ők leggonoszabb ellenségekül tekintik azokat, kik kenyerüket olesóbbítani, vagy az annak keresésére szolgáló módokat megjavítani akarják az által, hogy a kereskedést kiterjeszszék, s tágabb mezőt nyissanak a magok alkalmazására. Ők bátrabbak a drága kenyér s pangó müipar mellett. Sokrates látván egy embert, ki hajait gyökerestől kitépte bánatában, kérdezé tőle: vajjon a kopaszság meggyógyítja e a kint? Úgy látszik, a chartisták azt gondolják, hogy az éhezés a politikai kizáratásnak gyógyszer. Nem bírván elég erővel a charta kivívására, azon

sajátserü átlátással viszik dolgaikat, miszerint el szegényítik s elgyengítik önmagokat, vagy mások által szegényíteni s gyöngütetni engedik magokat, hogy ezéljokat ériék. Az angolok vállalkozási sikerének nagy titka abban fekszik, hogy nem csináltak messzeágazó terveket, hanem megragadák állhatatosan a közvetlenül kínálkozó hasznokat, s léptenként érték el azon célt, melyet előlegesen soha ki nem számíthattak volna. Ők hasonlítanak a kláris bogarakhoz, melyek a tenger mélyéből emelkedve vég-hetlen téreket borítanak el építményikkel parányt parányra halmozva. A chartisták voltak elsők, kik e politikától eltértek, mely kis nyereséggel nagy eredmények tekintetéből beéri. Ők nem akarnak lépészetesen haladni. Ők egyszerre fel akarnak hágni, ugrás által, vagy lent maradni. Ki nekik fokozatos haladásról beszél, s arról, hogy csekély erőnyereség nagyobb erőnyeresésre vezet, árulónak nézik. Ők ügyöket ki akarják vinni, mikép soha ügy ki nem vivotott, áttalva minden közvetett segélyt; s ők ezt saját utjokon folytatják, háborut viselve mindazok ellen, kik szenvedéseik s gyöngeségük szükségletlen okait eltávolítani akarnak. Ugy cselekesznek, mintha csupán minél több ellenséggel összeütközés által hinnék létesíthetőnek tervöket; s ők magok legfőbb ellenségei önmagoknak s a közép osztálynak, s csak a torykkal tartanak elvtelen fegyvernyugvást, akkorra halasztván az ellenségeskedéseket, mikor a többiekkel végezve lesz a csata.” — Itt áttér az angol lap a chartisták viszonyaira az előbbi whig, s jelen tory kormánynyal, és felhoz vezéreik szónoklatiból néhány, valóban igen fonak állításokat, melyek után így okoskodik: „A mint észrevettük, a chartistáknak át kellene látniok, mikép a társaság felzavarással mitsem nyerhetnek: nekik inkább távoztatniok kellene a zavart követeléseik visszatartatásával. Kétséges, alkalmasok-e ők a szabadsággyakorlatára; s ők e kétséget az által akarják legyőzni, hogy a legnagyobb képtelenség s tulzásokat követik el. Valóban legalább is úgy látszik, mintha inkább a Bedlam-intézet számára volnának kijelölve, mintsem a választásra. De mindezen erőlködések végső oka az üres gyomorban fekszik, melyet mindaddig megtartani határoztak a chartisták, míg el nem érték azt, mit el nem érdemnek mindaddig, míg több böleség s értelmességre szert nem tesznek, s míg ezenfelül meg nem mutatják, hogy azt valóban sajátukká is tevék.” Valóban mi is szeretnők, ha e lágy szívű népbáratok mindennek előtt arról gondoskodnának, hogy a nemzet azon része, melyet illy általa fölfogni sem tudott kimondhatlan boldogságban akarnak nagylelkűleg részesíteni, tanulja megbecsülni azon jogokat, melyeket részére valódi humanitástlehelő újabb törvényink biztosítanak. — Tudjuk, mily hamisan kacsingatott e gyönyörű eszmék organuma egykor az orosz czár amaz ukázára, mely egy szabad pórrendet vala alakítandó az orosz birodalomban; s midőn helyét hiendjük, megmondandjuk neki, mi lett azon általa vázképen előnkbe állított ukázból — holt betű, uraim; holt betű.

Szerkesztő: Szenvey József.

HIVATALOS JELENTÉSEK.

Csödék.
40396. Pest városa törvényeszéke Streit Vilmos elleni csödéperbeni megjelenésére 1842. évi december 30át határidőül kijelölven, perügyelővé Kollmann Károly bítesügyvédet nevezte. Költ sz. András hó 8. 1842. 2—3
40397. Vagyombukott pesti vendéglőbérő Langer Ferencz Károly és neje született Veber József hitelezői csödületének hatánapja 1842. évi december 16kára tűzetvén ki, perügyelőül Szalazár Károly hítesügyvéd neveztetett. Költ sz. András hó 8. 1842. 2—3

41324. Pest vármegye első alispánja jelentvén, hogy Vác mezővárosa tanácsa Ujhelyi János ellen rendelt csödéperben annak megnyitására f. é. december 30ik napját tűzte ki határidőül, ideigleni tömeggondnokká Palik Mátyás tanácsnokot, perügyelővé pedig Korber Károly ügyvédet nevezvén. Költ sz. András hó 8. 1842. 2—3
Váltótörvényeszéki idézés.
8439. Winkelman Miklósnak Erdélyben Károlyfejtőváron lakó Lukács Antal panaszolt ellen indi-

tot váltóperében folyó évi september 29én 7132ik szám alatt költ idézési végzés, alperesnek törvényrendelet módon megküldtven; miután f. hó 10kéig mint e végre kitűzött határidőig az idézési válasz meg nem érkezett, nevezett panaszolt a váltótörvényköny IIr. 213. § értelmében ezenel tudósítatik, miszerint az érdekllett ügyben, az ezen törvényeszek előtti megjelenésre f. e. november 23ik napjának reggeli 9 órája tűzetett ki. Költ Pesten a királyi első bíróság Váltótörvényeszek 1842. november 14én tartott üléséből. 2—3

Előleges jelentés.

A MAGYAR VÁLTÓJOG magyarázta CSÁSZÁR FERENCZ kir. váltószéki közhíró.
második bővített kiadásban sajtó alatt van s jövő december elején elkészülend. — E munka hiányát több hónapok óta bizonyosan érezték a ok, kik a magyar Váltójog tanulására szentelek magokat, mert könnyű irasmód, világos előadás jellemzik szerző e munkáját, melyet a m. l. társaság 1841. évi naggyűlése is dícsérettel említeltri határozott s mely miután a szerző e második kiadásban mindazon forrásokat, melyek annak első kiadása óta mind az irodalomban mind pedig a létre jött váltóbíróságoknál nyiltanak, használta, nagyobb tökélyel kínálkozik. **E második kiadás, mint sajátomat kellő esn mellett a lehető legjutányosb áron iparkodandom a t. ez. közönség birtokába juttatni.** — Pest 1842ki november 15én.

Emich Gusztáv
pesti könyváros és kiadó. 2—2

Erdőeladás.

Pesthez 8 órányi távolságra, a Duna mellett fekvő solti szőlőhegyen lévő mgos báró Révay család dot illető 40 holdnyi fiatal tölfa erdő eladó. — Ez iránti alkut vagy Pesten a tisztelt urasággal, vagy Solton az alólírottal, — urasági helybenhagyás fentartása mellett, megtehető. Stephányák Ferencz a tiszt. uraság ügyvédje. 1—2

Házszonbérítés.

Mglos gróf Czebrían Antal urnak, ns Pestmegyében fekvő ma-

riaházi pusztá részjóságá, a közelebb jövő 1843ik évi sz. György napjától kezdve, hat évre decem. 5én Solton alólírottal, hol a házszonbéri feltételeket is meg tudhatni. — tartandó nyilvános árverés útján kiadandó. Stephányák Ferencz a tiszt. gróf ügyvédje. 1—2

Székesfejtővári mult vásárkor egy **Eszterházy-sorsjegy** (82,986 számú) **elveszett!** ki azt megtalálta s Posten Lueff M. illatszerekkereskedésében átadja jutalmul annak jogszerű birtokosától 5 pengő forintot nyer. 2—2

Wagner József műárosnál Pesten épen most jelent meg:

Bölesödál, az „edinburgi börtön” daljátékából Riccitól, magyar és német tárgyszóveggel 20 kr.
Fóti dal, Vörösmartytól, zenére téve egy énekhang és zongora-kísérettel Thern Károlytól 15 kr. 2—3

Tulajdonos: **Borsos Márton.** — Nyomtatja **Tratner-Károlyi** uritecza 453.

Megjelenik e p...
Lap minden héte...
Hivatalos tudósít...
den hirdetésmény...
kraj...
Nem-rendes...
bérmen...
MAGYARORS...
Praeparandiák H...
szabályi rendelke...
hírek. Hazai első...
dai jótékony nóg...
lyom és Vesz...
(a hán beiktatás...
vényeszek hatá...
tesül. — Politikai...
ség. Vége.) — H...
KÜLFÖLD...
tartomány jelen...
tartományok sor...
ségei sorsa mel...
szág befolyása a...
kow könyve Pár...
megtagadása sat...
menése iránti né...
lapok következtel...
Németország...
(Spanyol-belga...
Szeria) (A ma...
közlések...
TANZÁ. Episo...
szó a „Mezei...
Hivatalos...
Dunavizálás...
Mag...
Ö cs. s ap...
az ottoman por...
minisztert, és...
országban gró...
lőztatott...
Ö cs. s a...
előmozdítására...
ten. Szegeden...
meltőztatott leg...
A mgu m...
vivőségre Gro...
zsamestert alk...
hivatali ellenör...
ezadost; pesti...
budai kir. har...
megüresült ze...
rolyvárosi k-h...
Z a la-Eg...
szóbet, néhai k...
hacker József...
nak özvegye f...
ség után 50dik...
lamegye egy...
mei és tettei a...
velésből hazai...
ezek szüleitben...
Azon ha...
tében keleten...
sét éjszak fel...
annyira, hog...
mutatkozik...
mány vázári...
legtulzságosb...
dalmában mi...
mű ipart is e...
Poroszország...
Minthogy...
hető az álloda...
zasztó, vissza...
kezményeknek...
kerülni iparko...
rés népboldog...
ték rejteni a...
szolgáló pana...
A mint t...
egy lap volt e...
pet. — Ma az...
jelent meg, s...
volt, minden...
tették; — ha...
ros negyede...
an össze volt...
tán a lázong